

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Eva VACKOVÁ

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

Dětský folklor - jeho tradice a současnost

Children's folklore - its tradition and the present day

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Tichá, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Jana Veverková

Vypracovala: Eva Vacková

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Místo odevzdání: Praha

Rok odevzdání: 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 3.5. 2013

Podpis:

Děkuji své vedoucí práce PaedDr. Aleně Tiché, Ph.D. za cenné rady, inspiraci a vstřícnost, kterou mi při psaní mé práce věnovala. Dále děkuji Aleně Grombířové z Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici za laskavé zapůjčení vybrané literatury a v neposlední řadě děkuji vedoucím dětských folklorních souborů Zuzaně Cílové a Janě Hanákové za jejich ochotu a čas, který mi obě věnovaly. Děkuji také své rodině za dlouhodobou podporu a trpělivost.

Anotace

Bakalářská práce ve své teoretické i praktické části dává možnost nahlédnout do široké oblasti dětského folkloru.

Teoretická část práce staví na pojmovém vymezení a následném třídění dětského folkloru, dále seznamuje s dětskými lidovými hudebními nástroji a tradičním dětským oděvem.

V následujících kapitolách je blíže pozorován dětský folklorní soubor a vývoj nejstaršího folklorního festivalu v České republice. Národní ústav lidové kultury ve Strážnici je s tímto festivalem úzce spjat, proto je v samém závěru též zmínka o dětských programech, které pořádá.

Praktická část práce přibližuje prostředí folklorních souborů a zaměřuje se na jejich porovnání ve dvou odlišných regionech. Mapuje motivaci dětí k činnosti v souboru a sleduje význam rodinné podpory členů. Na základě výzkumného šetření vznikl sborníček dětských her, písní a říkadel, který je zařazen k přílohám.

Annotation

The bachelor's work in its theoretical and practical part gives a possibility to take a look into a wide area of the children's folklore.

The theoretical part of the work assembles a conceptual delimitation and the following classification of the children's folklore, after that it introduces the children's folk musical instruments and the traditional children's clothing. In the following chapters a children's folklore ensemble and the evolution of the oldest folklore festival in the Czech Republic is observed closer. National institute of the folk culture in Strážnice is closely linked to this festival, therefore in the very end of this work there is a mention of its arranged children's programmes.

The practical part of the work approaches the ambience of the folklore ensembles and it aims at their comparison in two different regions. It maps out the motivation of children to the ensemble's activities and it observes the importance of the family support of its members. Based on the research survey an almanac of children's games, songs and rhymes was created and it is placed among the attachments.

Klíčová slova: Dětský folklor, dětský lidový hudební nástroj, dětský kroj, folklorní soubor, folklorní festival

Key words: Children's folklore, children's folk musical instruments, traditional children's clothing, folklore ensembles, folklore festival

„Děvčice“

Lenka Jurečková, 2010

OBSAH:

ÚVOD

1. VYMEZENÍ POJMŮ	11
2. DĚTSKÝ FOLKLOR	14
2. 1 FOLKLOR PRO DĚTI A FOLKLOR DĚTÍ.....	14
2. 2 SBĚR A BÁDÁNÍ V OBLASTI DĚTSKÉHO FOLKORU.....	15
2. 3 TRŽDĚNÍ DĚTSKÉHO FOKLORU.....	16
3. DĚTSKÝ FOLKLORNÍ SOUBOR	26
3. 1 POČÁTKY ČINNOSTI DĚTSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORŮ.....	26
3. 2 DĚTSKÉ FOLKORNÍ SOUBORY NA ÚZEMÍ MĚSTA PRAHY.....	27
4. DĚTSKÝ FOLKLORNÍ SOUBOR ROSÉNKA PRAHA	28
4. 1 ÚČAST SOUBORU NA FESTIVALECH.....	29
4. 2 SAMOSTATNÉ PROJEKTY SOUBORU.....	32
4. 3 ROZHOVOR S UMĚLECKOU VEDOUČÍ A CHOREOGRAFKOU.....	32
5. DĚTSKÝ FOLKLORNÍ SOUBOR DANÁJEK STRÁŽNICE	36
5. 1 ÚČAST SOUBORU NA FESTIVALECH.....	36
5. 2 SAMOSTATNÉ PROJEKTY SOUBORU.....	37
5. 3 ROZHOVOR S UMĚLECKOU VEDOUČÍ A CHOREOGRAFKOU.....	37
6. FESTIVALY DĚTSKÉHO FOLKORU	41
6. 1 PRVNÍ PREZENTACE DĚTSKÉHO FOLKORU.....	41
6. 2 POČÁTKY DĚTSKÉ STRÁŽNICE.....	42

6. 3 DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SLAVNOSTI A VÝZNAMNÉ DĚTSKÉ FOLKLORNÍ FESTIVALY V ČESKÉ REPUBLICE.....	44
7. NÁRODNÍ ÚSTAV LIDOVÉ KULTURY DĚTEM.....	45
7. 1 ROK V MUZEU VESNICE JIHOVÝCHODNÍ MORAVY.....	46
8. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ VE FOLKLORNÍM SOUBORU ROSÉNKA A DANÁJEK.....	47
8. 1 PŘEDMĚT A CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	47
8. 2 TECHNIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	47
8. 3 FORMULACE HYPOTÉZ.....	48
8. 4 ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	48
8. 5 ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH DAT.....	48
8. 6 VERIFIKACE HYPOTÉZ A ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	61
9. ZÁVĚRY PRO PEDAGOGICKOU PRAXI.....	62
ZÁVĚR.....	62
Bibliografie.....	63
Přílohy.....	64

Úvod

Když jsem se v roce 2005 přestěhovala z Moravy do Čech, netušila jsem, že se již za několik let budu na Pedagogické fakultě věnovat psaní bakalářské práce, v níž se na Moravu budu vracet. Před sebou jsem měla svoje nejkrásnější životní období, narození svých dvou dětí. Jak léta plynula a děti nám rostly, začala jsem v blízkém okolí hledat možnosti smysluplného využití volného času naší tehdy čtyřleté dcery. A protože se u nás doma opravdu často muzicíruje a naše dcerka měla k hudbě blízko, bylo o směru, který jí nabídneme, rozhodnuto. Měla jsem tehdy štěstí, poněvadž jsem se setkala s paní Zuzanou Cílovou, která svůj folklorní soubor Rosénka otevírá všem dětem bez rozdílu. Dnes vím, že kromě vzácného předávání tradic lidové kultury si naše dcera domů odnáší s každou zkouškou mnohem více. Sama vnímám, jak blahodárně působí pěstování folkloru na její dětskou duši. Vidím, jak jí s každým vystoupením na pódiu zdravě roste sebevědomí, kolik nastřádala do svého sborníčku nových písniček a her, jak s každým rokem prohlubuje svá souborová přátelství. Hřeje mne, když mne doma popohání se zdobením vajíček a pečením beránka a dojíká, když doma připravuje vánoční zvyky a zpívá se svým malým bráškou koledy u stromečku. I když v rodině ctíme lidové tradice a svým dětem se snažíme je připomínat, myslím si, že je nám folklorní soubor v tomto ohledu velmi nápomocen.

V tomto školním roce jsem po rodičovské dovolené nastoupila do zaměstnání a v prostředí mateřské školy opět sleduji, jak vnímají prožívání lidových tradic děti v kolektivu třídy. Jak jsou pro ně důležité rituály, které mohou mít podobu tradičních svátků. Dětem jsou známé a umožňují jim zažít okamžiky, ke kterým se opětovně vracejí. Milují koledy, říkadla, lidové písně a dětské hry, které zde byly už dávno předtím, než se narodili jejich rodiče. Ukazují nám, že zkušenosti s tradicí pozitivně přijímají.

Ve své práci jsem se pokusila nahlédnout do oblasti dětského folkloru. V jednotlivých kapitolách věnuji pozornost pojmovému vymezení, třídění dětského folkloru, ale také seznámení s dětskými lidovými hudebními nástroji či dětským oděvem, které jsou též doplněny obrázky (viz příloha č. 1, č. 2). Dále mne téma mé práce přeneslo do prostředí dětských folklorních souborů a folklorních festivalů. Nabízím pohled do souborových zkoušek dětských folklorních souborů Rosénka Praha a Danájek Strážnice a následného jevištního projevu (viz příloha č. 6). V Dotaznících určených dětem (viz příloha č. 3, č. 4) se snažím poodhalit vztahy uvnitř folklorních skupin či zjistit motivace, které vedou děti k činnosti v souboru. Důležité informace k těmto otázkám poskytují též vedoucí folklorních souborů ve dvou rozhovorech. V prostředí obou souborů vznikl také sborníček oblíbených

dětských her, říkadel a písní, který sestavili členové obou souborů. Je součástí přílohy v závěru práce (viz příloha č. 5).

Bibliografické citace a parafráze v textu jsou očíslovány. Na konci strany je pod čarou seřazena literatura odpovídající číslu odkazu.

1. VYMEZENÍ POJMŮ

LIDOVÁ KULTURA

Lidová kultura v sobě nese propojení hmotného, sociálního a duchovního života lidu, který se promítá do různých druhů zaměstnání, výtvarného vyjadřování, způsobu bydlení, ale také do lidského odívání nebo stravování. Projevy lidové kultury vycházejí ze života samotného lidu a váží k sobě vztahy lidí mezi sebou, víru, obřadní kulturu a tradice lidových obyčejů. ¹

LIDOVÁ TRADICE

Lidové tradice mohou mít podobu únorového fašanku neboli masopustu, březnového svěcení jara, dubnových Velikonoc, květnové jízdy králů, červnového svatého Jána, červencových dožinek, zářijových slavností chmele, říjnového vinobraní, listopadových hodů, prosincového Mikuláše, obchůzky lucek, přástek či Vánoc. Předávání a rozvoj takového kulturního dědictví není možný bez tradice, která „...je přirozenou stránkou a potřebou života.“ ²

Schauerová uvádí, že tyto uchované hodnoty, které jsou zachovány díky předchozím generacím, spoluvytvářejí bohatství naší země a tím pádem také bohatství každého z nás. „Lidová kultura má také svůj regionální charakter, díky kterému na rozdíl od celonárodní kultury směřuje ke konkrétnímu místu, tedy k místu, kde žijeme.“ ³

Během prvního roku života dítěte se jeho citové prožitky a vazby soustřeďují především na blízkou sobu, která o něj pečuje. Do svých dvou let tyto vazby dále rozšiřuje, a...“postupně dospěje k představě rodiny a domova.“ ⁴

---

1 FROLEC, V. *Prostá krása*. vyd. Praha: Vyšehrad, 1984

2 HALUZOVÁ, V. Lidová kultura a počátky rozvíjení dětského folkloru na strážnických slavnostech. In *Dětský folklor dnes*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 24

3 SCHAUEROVÁ, A. Odkaz tradic lidové kultury ve výchově. In *Tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7

4 MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 37

TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA

Lidová kultura se zákonitě odráží a odráží v každodenním životě člověka. Hodnoty, které si lidé v souvislosti s lidovou kulturou sami vytvořili, mají svůj základ v jejich zkušenostech, v jejich vnitřních pocitech i skrytých tužbách. Zde řadíme veškeré spontánní projevy lidové kultury, které lid po generace uctíval a pojil k tradici. Označujeme je pojmem tradiční lidová kultura, přičemž samotný lid si mnohé z těchto jevů převzal za své a osvojil z jiného prostředí. Tehdy došlo ke spojení duchovních a hmotných hodnot a k vytvoření tzv. kultury lidu. Lidová kultura sama o sobě prostupuje životem člověka a vytváří jedinečné druhy tradic, přičemž propojuje minulost se současností. ⁵

Tradiční lidová kultura je také nositelem estetických a etických norem. „Ztotožnění s etickými a estetickými normami vytváří pocit sounáležitosti s danou kulturou, čímž se naplňuje potřeba člověka někam patřit.“ ⁶

Místem, kde se lidová kultura a její podoby odrážely nejčastěji, byla především škola. V roce 1933 byla lidová kultura vřazena do učebních osnov a děti se s ní setkávaly v čítankách a zpěvníkách, také se objevila v osnovách kreslení, chlapeckých ručních pracích, dívčích ručních pracích. ⁷

FOLKLOR

Lidová kultura v sobě spojuje taneční, slovesné, hudební a dramatické umění. Označujeme je pojmem folklor. Také každá lidová píseň je hudebně slovesným dílem, které je součástí lidové kultury, folkloru. Vyjadřuje základní situace ze života lidí (koledu, pomlázku, jízdu králů, svatební obřad, narození, smrt..) a odráží těsné spojení člověka s přírodou. ⁸ Spontánní projevy lidové kultury postupně pronikaly do nepůvodního prostředí a projevovaly se ve své autentické a stylizované podobě. Autentický folklor je s původním lidovým prostředím těsně spjat a je odrazem osobních komunikací v malých skupinách. Zejména svojí autentičností má moc spojovat obyvatele venkova.

---

⁵ FROLEC, V. *Prostá krása*. vyd. Praha: Vyšehrad, 1984

^{6, 7} SCHAUEROVÁ, A. Odkaz tradic lidové kultury ve výchově. In *Tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7

⁸ JURKOVIČ, P. *Lidová píseň ve škole*. vyd. Praha: Muzikservis

Naproti tomu stylizovaný folklor je zasazen do nepůvodního prostředí. Hranice mezi nimi je proměnlivá a dynamická, což se projevuje ve výběru materiálu, ve zpracování folklorních témat. 9

FOLKLORISMUS

Termín folklorismus vznikl v r. 1962, sahá však hlouběji do minulosti. Není tedy jevem ryze 20. století. Je odvozen od slova folklor. Folklorismus využívá, adaptuje a přeměňuje tradiční jevy lidové kultury v nepůvodních podmínkách. Folklor se váže spíše na menší, profesní, sociální a lokální skupiny. Folklorismus je více stavěn na stranu masové kultury. Zde můžeme řadit např. venkovské slavnosti a obyčeje slavené ve městech, tradiční lidové pokrmy nabízené v restauracích, tradiční ornamenty a vzory na textiliích či obnovu tradičního oděvu. Z hudebního hlediska zde řadíme nejružnější folklorní festivaly, lidové písně v umělém zpracování, různá hnutí souborů tanců a písní, imitace lidové hudby. Nelze jej charakterizovat kladně či záporně, ustálil se však ve společnosti natolik, že získal stabilní postavení v kultuře. 10

FOLKLORISTIKA

Je samostatnou vědou zkoumající folklor. Přesněji hovoříme a v praxi se užívá pojmu folkloristika taneční, hudební, slovesná, dramatická. Hudební folkloristika bývá označována širším pojmem etnomuzikologie. U některých národů zahrnuje výklad slova folkloristika též památky hmotné lidové kultury. 11

DĚTSKÝ FOLKLOR

Pojmové vymezení folkloru, jehož příjemci i nositeli byly děti, se pokoušeli ustálit a sjednotit naši etnografové v 60. letech 20. Století. Od nejranějšího věku jsou děti zejména jeho příjemci a posluchači. Vnímají první ukolébavky, naslouchají pohádkám, písním i říkadlům. Všude, kde žijí děti, můžeme slyšet i pozorovat jejich zábavu. 12

---

9 FROLEC, V. *Prostá krása*. vyd. Praha: Vyšehrad, 1984

10, 11 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha: Mladá fronta, 2007

12 SCHAUEROVÁ, A. Od folkloru k folklorismu. In *Společenství dětí a kultura*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 1997

2. DĚTSKÝ FOLKLOR

Současné děti jsou sice ovlivněny proměnou životních a kulturních podmínek, ale to neznamená, že stále nejsou nositeli i tvůrci folkloru. V současné době patří dětský folklor mezi nejživější složky folkloru. Dětský folklor jako pojem v sobě zahrnuje hudební, slovesné, taneční i dramatické projevy dětí a mohli bychom zde zahrnout též jisté pověry, představy, ale také sportovní či výtvarné hry. ¹³

2.1 FOLKLOR PRO DĚTI A FOLKLOR DĚTÍ

V dětském folkloru můžeme objevit dvě prolínající se vrstvy, vzájemně tvořící jeden celek. Je jím folklor pro děti a na straně druhé vlastní folklor dětí. Například hry s batolaty a ukolébavky řadíme do folkloru pro děti, a naopak říkadla a rozpočítadla jsou vlastním folklorem dětí. ¹⁴

„Postupující souhra matky s dítětem rozvíjející se v něžných interakcích, umožňuje matce zaznamenávat jeho pokroky a dítě v jejich směru nově stimulovat. Vzájemný citový vztah matky a dítěte je jedním z východisek umožňujících jeho plný a zdravý rozvoj.“ ¹⁵

Druhou skupinu tvoří například dětské hry se zpěvem a rozpočítadla, která budou blíže popsána v následujících kapitolách. Nemůžeme s určitostí tvrdit, zda některá říkadla či popěvky k dětským hrám nevznikly původně mezi dospělými a postupem času se staly folklorem dětským. Stejným způsobem se kdysi oddělily starodávné obřadní svátky ze světa dospělých až k dětem (obchůzka tří králů). ¹⁶

13, 14, 16 JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. vyd. Strážnice, Brno, 2000

15 MIŠURCOVÁ, V. Hry nejmenších a výchova uměním. In *Společenství dětí a kultura*. Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 1997, s. 198.

Dětský folklor vznikl všude tam, kde si spolu děti hrály a bavily se, ale také tam, kde měly svoje povinnosti. Pomáhaly s hospodářstvím, s domácími pracemi, pasením koz, housat či dobytka. Také pečovaly o mladší sourozence. Tady všude děti obklopovalo a provázelo kouzlo lidových říkadel a popěveků. S tradičním folklorem se dnešní předškolní děti mohou blíže setkat v hudebně podnětném prostředí rodiny a dále v mateřské škole. Zvláštní roli v tomto ohledu plní folklorní soubor, kde jsou děti tvůrci i nositeli folkloru. 17

Dětský folklor je se světem dětí úzce svázán. Schauerová tvrdí, že ...“jsou to především děti, které mu vtiskují tvář i život tím, jak jej vnímají a jak interpretují. Bez nich by byl jen konzervován textem a stal se pouhým předmětem zájmu badatelů.“ 18

2.2 SBĚR A BĀDÁNÍ V OBLASTI DĚTSKÉHO FOLKLORU

Počátky zájmu odborné veřejnosti spojujeme se studiem hudebního a slovesného folkloru. Mnohé ukázky nalezneme ve sbírkách Františka Sušila. Průlom však přišel s dílem Naše děti moravského sběratele Františka Bartoše. Jančář k jeho pokračovatelům a sběratelům regionálních materiálů dále řadí Jana Vyhlídala, Matouše Václavka, Jana Dufka, Augustu Šebestovou a Františku Svobodovou - Goldmannovou. Počátkem 50. let 20. století se dětským folklorem a jeho tříděním zabývala Olga Hrabalová. Celoživotní zájem o dětský folklor projevovala také Zdenka Jelínková. Mezi důležité sběratelky bezpochyby také patří Ludmila Mátlová - Uhrová. 19

Podle Jurkoviče se v Čechách řadí k předním sběratelům Karel Jaromír Erben. Významné jsou jeho Prostonárodní české písně a říkadla. Mezi další významné sběratele řadíme Karla Plicku, Čeňka Holase, Jindřicha Jindřicha, Ludvíka Kubu a další. 20

17, 19 JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. vyd. Strážnice, Brno, 2000

18 SCHAUEROVÁ, A. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In *Dětský folklor dnes*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7.

20 JURKOVIČ, P. *Lidová píseň ve škole*. vyd. Praha : Muzikservis,

2.3 TRÍDĚNÍ DĚTSKÉHO FOLKLORU

Dětská říkadla

Patří k nejrozšířenějším druhům dětského folkloru. Jsou to krátké veršované útvary, které plnily hned několik funkcí. Jančář je podle těchto funkcí rozděluje do následujících skupin. 21

- Rozpočítadla

Uváděla děti do hry a pomáhala určovat role ve hře. Stávalo se, že nedávala smysl a šlo v nich jen o nahodilé rýmování a skládání slov. F. Bartoš popisuje, že se u dětí v této souvislosti objevuje až určitá náruživá rýmovačnost, přecházení od věci k věci a od myšlenky k myšlence. Objevujeme v nich číslovky, latinské i německé výrazy i cizí slova ve zkomolené podobě.

*Endele vendele viksum hér,
venigumi musulér,
echle bechle, cukr baba viks,
na koho to slovo padne, ten musí jít pryč.*

*An, cvaj, traj,
fíky, panna, ráj,
fíky, panna, obrštuk,
ty seš šelma, já so kluk. 22*

- Říkadla - „Škádlivky“

Děti je na sebe pokřikovaly, škádlily se. Obracely se v nich na povolání, etnika a různé povahové vlastnosti. Bartoš taková říkadla označil říkadly satirickými.

---

21 JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. vyd. Strážnice, Brno, 2000

22 BARTOŠ, F. *Naše děti*. vyd. Praha : J. Otty, 1898, s. 86 -117.

*Pohněval sa švec
pro daremnú věc,
že ho blechy kúsaly,
neměl na ně posady,
udělal si klec.*

*Cigáni sú za humnama,
cigáni sú v dědině,
zavři honem okna dveře,
ať nevezú do síně. 23*

- Říkadla při otloukání píšťalek

Kromě těchto říkadel zde řadíme také jazykolamy, napodobování ptačí řeči nebo také řeči zvonů a cepů. 24

*Otlóké se píščalečko,
dám ti grécar na vínečko
a patáček na tabáček
bude z tebe hajduláček. 25*

Ukolébavky

Pomáhaly konejšit nejmenší děti a často zaznívaly nad dětskou kolébkou. „Její monotónnost byla moudrá. Vyzařoval z ní klid a sluchová orientace byla pro uspávané děťátko snadná.“ 26

---

23 BARTOŠ, F. *Naše děti*. vyd. Praha : J. Otty, 1898, s. 86 -117.

24 JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. vyd. Strážnice, Brno, 2000

25 BARTOŠ, F. *Naše děti*. vyd. Praha : J. Otty, 1898, s. 14 - 84.

26 JURKOVIČ, P. *Lidová píseň ve škole*. vyd. Praha : Muzikservis, s.7.

Již Jan Amos Komenský nabádal rodiče, aby své děti potěšili kolébáním, hlazením, hýčkáním, zpěvem, mluvením a vytvořili tak dítěti láskyplnou atmosféru plnou pohody. 27 Také František Bartoš zdůrazňuje důležitost něžné mateřské lásky v podobě vyprávění s dítětem, konejšivého kolébání za zpěvu ukolébavek či přeřikávání modlitbiček. 28

*Spi, děťátko, spi,
zamži očka svý,
Matička boží
stojí u dveří,
nese košíček,
plný jablíček.*

*Spi, Aničko, spi,
přijdou na tě sny,
bude s tebou Pánbů spáti
svatý Josef kolébati,
andělé svatí
budou ti hrátí.* 29

Hádanky

Dříve se jimi s radostí bavívali dospělí na přátelských schůzkách. Děti si hádanky naposlouchaly a různě je dle svých představ pozměnily. Vymýšlely mezi sebou nové a nové jako možnost další dětské zábavy. František Bartoš vidí jejich užitečnost ve cvičení v soudnosti, jsou to básnické rovnice o jedné neznámé. 30

28, 30 BARTOŠ, F. *Naše děti*. vyd. Praha : J. Otty, 1898

29 BARTOŠ, F. *Naše děti*. vyd. Praha : J. Otty, 1898, s. 14 – 84.

27 UHLÍŘOVÁ, J. *Role hry v Komenského pedagogické koncepci*. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003

*Ide panna z města,
má sukniček dvě sta,
když věter fúkne,
všecky jí rozfúkne. (slepice) 31*

Vyprávění

Dětská vyprávění byla v minulosti zaznamenána a zachovaly se některé zmínky díky učitelům ve školách. V minulosti vypadal repertoár dětského vyprávění jinak než dnes. Obsahoval množství pohádek, pověstí a legend, které děti odposlouchaly od dospělých za dlouhých zimních večerů, například při draní peří. 32

Dětské písně

Dětských písní v pravém slova smyslu známe poměrně málo. Jančář uvádí, že jsou to většinou jen...“jednoduché písně s prvky satiry nebo parodie, které si děti prozpěvovaly při pasení, při zvyklostních příležitostech a při koledách.“ 33

Většina dětských písní vychází z říkadla, které...“mají rytmicko - melodickou sílu hraničící s písní a často vybízí ke zhudebnění. „ 34

Písně a popěvky také doprovázejí bohatou sbírku dětských her. Kučerová uvádí, že...“Čím dříve a častěji dítě uslyší popěvky, říkadla, písně, tím lépe rozvíjí své rytmické, tytmicko-pohybové a pěvecké projevy.“ 35

Dětské hry

Dětské hry zahrnují všechny dětské činnosti spojené s jejich zábavou. „Rozvíjejí jejich vůli a odedávna jsou také považovány za významný prostředek tělesné, duchovní, rozumové, estetické, pracovní i mravní výchovy dítěte. „ 36

---

31 BARTOŠ, F. *Naše děti*. vyd. Praha : J. Otty, 1898, s. 139 - 140.

32, 33 JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. vyd. Strážnice, Brno, 2000, s. 267.

34 JURKOVIČ, P. *Lidová píseň ve škole*. vyd. Praha : Muzikservis, s.7.

35 KUČEROVÁ, J. *Lidová píseň*. In *Na pomoc dětským folklorním souborům*, Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 23.

36 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007, s. 132.

Již J.A.Komenský zdůrazňuje hru jako nezbytnou součást dětského života. Hru u dětí předškolního věku považoval za stejně důležitou, jako výživu a spánek. Upozorňoval, že hra je dítěti činností, díky které přirozeně nabývá nových zkušeností. 37

Podle Jurkoviče se hra nachází v těsné blízkosti říkadla a bývá s ním spojena jednoduchou písni. 38

Některé hry postupně zanikají a nové vznikají, jelikož potřeba hrát si, je dětem vlastní a přirozená. Nejvíce námětů k dětské hře děti hledaly v přírodě. Za zimních večerů zase odposlouchaly mnohé pohádky a příběhy. Společně se vydováděly na saních, vozily se na ledě a po dlouhé zimě již netrpělivě vyhlížely jaro.

Podle Mišurcové lidové hry umožňují dětem poznat něco nového a navíc získají novou dovednost. Také se ukazuje, že...“prostřednictvím her dochází ke kontaktu a sdružování dětí dříve, než se dovedou dorozumívat řečí.“ 39

Původ mnohých her zůstává nejasný. V některých se ukrývají staré obřady, přičemž sama obřadnost se postupně vytratila spolu s dětskou hravostí a zábavou.

Lidová tradice nám uchovala opravdu velké množství dětských her. Členění uvádí Jančář následovně: 40

- *Hry řazené z hlediska herní sezony:*
Jarní, letní, podzimní, zimní (např. hry s blátem, rostlinami, vodou, sněhem).
- *Hry řazené podle zastoupení jednotlivých složek a podle způsobu provádění:*
  - Nepohybové (klidné, prováděné na místě)
  - Pohybové (chůze, běh či taneční krok je zde podstatným herním prvkem)
  - Hry výtvarně tvořivé (modelování z bláta, stavby z přírodnin)

---

37 UHLÍŘOVÁ, J. *Role hry v Komenského pedagogické koncepci*. vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2003

38 JURKOVIČ, P. *Lidová píseň ve škole*. vyd. Praha : Muzikservis

39 MIŠURCOVÁ, V. Hry nejmenších a výchova uměním. In *Společenství dětí a kultura*. Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 1997, s. 200.

40 JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. vyd. Strážnice, Brno, 2000

- Hry s ustálenými předměty (např. hry s míčem, káčou, šátkem, kolíkem, obručí poháněnou kolíkem, s kamínky, s fazolí a hrachem, s mincemi, s knoflíky, kuličkami, prstýnkem, s provázkem, zápalkami, s dřeváky, s prakem, dlátem, hračkou, ořechy, s chůdami, s míčem)
- Hry výroční a obřadní (např. kolední občůzky Tří králů, vynášení Mařeny)

Národopisná encyklopedie toto rozdělení podrobněji doplňuje a dále člení na:

- Hry s dialogem (Na hastrmánka..)
- Hry s říkadlem (Anča, kača, čára..)
- Hry se zpěvem (Na konopky, Kopřivěnka, Makovica..)
- Hry s vyprávěním (Na svatbu, Na řezníka..)
- Hry s hádankou (Na řemesla, poznávání zpěvu ptáků..)
- Hry s prvky pozornostními (Všecko létá, co peří má..)
- Hry s prvky tělocvičnými (šplhání a lezení po stromech, přeskokování kozy..)
- S prvky soutěživými (honičky všeho druhu)
- S heslem či na povel (Na škatule..) 40

Dětské taneční hry

Můžeme zde zahrnout hudebně taneční projevy dětského folkloru, které v sobě zahrnují prvky hry či hru samotnou. Nejčastěji byly interpretovány děvčaty, často se však přidávali také chlapci a to v prostředí pro děti přirozeném - ve volné přírodě. Taneční hry doprovázel zpěv písní nebo odříkávaný rýmovaný text.

---

40 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007, s. 132.

Pro tyto hry je charakteristický jednoduchý taneční krok nebo zrytmizované pohyby, které vyjadřují a přibližují konkrétní situaci. Na jedné straně zde máme hry, které vycházejí z konkrétního textu a vyjádření pohybu mu také odpovídá, není tedy nahodilé. Např. Čížek, Mák. Tyto hry mohou vyjadřovat tkaní, pletení věnečků, vyšívání, atd.

Další skupina tanečních her představuje volný taneční projev, pohyby a otáčení na místě za doprovodu písně či odříkávaného říkadla. Např. Krupička, Na tanec.

Mnohé z her tanečních vycházejí z dialogu, účinkují v ní hlavní postavy. Obsahují prvky dramatizace a nejrůznější akce jako např. honění, posílání ze hry pryč., např. Eliška. 41

Dvořáková uvádí, že...“kromě chůze a běhu jsou pro děti běžné i další taneční kroky.“ 42

- *Krok poskočný* (krok pravou a poskok na pravé, krok levou a poskok na levé)
- *Podupy* (zadupání, rytmizace pomocí nohou ve střídání 4 potlesky a 4 podupy)
- *Krok přísunný* (vpřed a stranou: výkrok levou a přísun pravou a naopak)
- *Cval přísunný* (vpřed a stranou: výkrok levou a skokem přísun pravou) 43

Dělení tanečních her:

- *Z prostorového hlediska* (řadové, kruhové, z kruhu vycházející, hry v prostoru)
- *Z hlediska účasti* (individuální a kolektivní ve dvojicích, trojicích či skupinách)

Je patrné, že množství dětských tanečních her v sobě obsahuje staré taneční formy a útvary. Jsou jimi například chorovody, které dříve patřily k repertoáru dospělých (vynášení smrti, zlatá brána, chození s létem). 44

Dětské hudební nástroje

Jedná se o zmenšeniny či napodobeniny autentických nástrojů, které jsou užívány výhradně dětmi. Děti hračky často svojí hrou „ničily“. Jen výjimečně se můžeme setkat s dochovanými nástroji z dřívější doby než z počátku 20. století. Výrobci těchto nástrojů byly děti samotné, dále také otcové a dědečkové.

---

41 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007, s. 132.

42, 43 DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. vyd. Praha : Raabe, 2011, s. 57.

44 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007, s. 133

Hudební nástroje dětí můžeme rozdělit do pěti skupin:

- Zvukové hračky rostlé - tyto nástroje jsou vyráběné dětmi a jsou minimálně upravované. Sem řadíme např. kukuřičné housle zvané vrzačky, dále nejrůznější hudební luky s tětivy z lýka, ale také píšťalky z čerstvého proutí.
- Hračky, které se vzhledově blíží skutečným smyčcovým nástrojům. Vznikly bez rezonančních dutin náročných na výrobu. Mezistupněm mezi druhou a třetí skupinou dětských hudebních nástrojů jsou housličky, které jsou dodnes rozšířeny v oblasti Kopanic.
- Dětské hudební nástroje s rezonančními dutinami. Ty nejdokonalejší mají zmenšenou podobu nástrojů pro dospělé. Jsou jimi např. korýtko z Valašska, složitější korpusy ze dřeva a plechu. Časté jsou „nastavované“ korpusy ke krku rozbitých houslí. Zmenšeniny smyčcových nástrojů se kdysi vyráběly obvykle dětem muzikantů z venkova, kteří si přáli mít z dětí hudebníky.
- Nástroje s dominujícími aerofony kupované na trzích. Soustružníci, hrnčíři, džbánkaři a kováři prodávali píšťalky, okaríny, vábničky, grumle, mirlitony, bubínky a štěrchátka.
- Novodobé hračky na elektronickém principu. 45

Dětský oděv

S vývojem a růstem dítěte i jeho odívání měnilo svoji podobu. Oděv byl stříhově velice jednoduchý a dá se říci, že často zhotovený a šitý ze starých zbytků látek, všelijak přešíváný z obnošeného šatstva ostatních členů rodiny. Výjimku tvoří jen dětské kroje s typickými regionálními odlišnostmi. Všední dětský oděv nezaznamenával výrazné rozdíly napříč regiony a nevěnovala se mu příliš velká pozornost.

Oděv pro novorozence

Dítě se ovinulo proužkem plátna, povijánkem. Malým šátkem se ovázal krk, dále se obléklo do plátěné košilky a plátěné čepičky. Zabalilo se do plenek a pak do peřinky, aby rovně rostlo.

---

45 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007, s. 133

Pevně se převázalo povijánkem z plátna, hedvábí, mnohdy se zdobením výšivky. Na košilku se dítě oblekl kabátek, také z plátna. Utahoval se za krkem šňůrkou. V chudších krajích (např. v moravských Kopicích) se novorozenci dávala košilka až později a zabalen byl pouze do sepraných kusů natrhaného plátna.

Oblečení ke křtu

Mělo poněkud jinou podobu. Jednalo se o sváteční soupravu. Typická byla peřinka zdobená výšivkou, typickou pro konkrétní region. Rodina také v tento sváteční den oblékla děťátku bohatě zdobený čepeček, děděný po generace. Svátečních čepečků mělo dítě několik, zdobil se nejrůznějšími aplikacemi a také malbou. Nazýval se *karkulka*, *pupa*. Na temeni měl skládanou stužku *kokarku*, *makovičku*. Ta měla červenou barvu a dítě měla ochraňovat před zlými silami. Matky na Valašsku dávaly svým dětem ke křtu jednu košilku, aby se mezi sebou měly rády a „sa zhozovaly“ (byly svorné).⁴⁶

Oděv pro batole

Když dítě vyrostlo z peřinky, dostalo košili a plátěné šaty či sukni na šlích (*kasáňka*, *kanduš*, *pasnica*, *šlépek*). Šaty měly délku až ke kotníkům, dlouhé rukávy a obvykle měly červenou barvu (z důvodu ochrany před zlými silami). Látky byly zdobeny drobností. Kupříkladu na Slovácku na přelomu 19. a 20. století se dětem šily sváteční kanduše za použití hedvábí, plyše a sametu a délka jim dosahovala ke kolenům. Chlapcům se oblékaly kalhoty a kabátek vcelku, se zadním zapínáním. Při chladném počasí se dětem ovazovaly hrudníčky teplými šátky. Na nohách děti nosily doma šité látkové papučky a pokud měla rodina možnosti, tak i kožené střevíce. Zhruba od tří let si děvčátka vázala kolem hlavy šátečky se zavázáním pod bradu a chlapci nosili kloboučky.⁴⁷

Oděv předškolních dětí

Chlapci se oblékali do plátěných kalhot na jedné šli (gatě, gaťky). Dále měli oblečenou bavlněnou a v zimě vlněnou vestu a také kabátek. Na hlavě nosili klobouk a v zimě beranici. Oblečení se dědilo po starších sourozencích.

46, 47 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007, s.134

V meziválečném období chlapci nosili spodní prádlo *cedílko*, což bylo triko s dlouhým rukávem a nohavicemi vcelku. Děvčátka nosila spodní a svrchní sukni, zástěru, *kacabajku* nebo *jupku*.

Mařenka Pazdýrková z Velké Roudky, rok 1906

Dětský zimní oděv

Od jara do podzimu děti pobíhaly naboso, v zimě se obouvaly, od konce 19.století do obuvi podobné městské, se šněrováním. Opět i zde platilo, že děti dědily obuv po svých starších sourozencích. V zimních měsících z teplého materiálu a tmavé barvy, na hlavě měla šátek. Nejchudší vrstvy nemohly zajistit všem svým dětem teplé kožíšky, či kožešinou podšité kabátky, ale i ty patřily k dětské zimní výbavě. ⁴⁸

---

48 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007

Slavnostní oděv se dětem pořizoval již ve věku 3 až 4 let, dle možností každé rodiny a odpovídal kroji dospělých. Na Slovácku se oblékaly děti již ve věku 2 let. Některé části krojů měly zjednodušenou podobu a byly šity z levnějších materiálů a mnohem jednodušeji. Skromněji se zacházelo i s výšivkami. 48

3. DĚTSKÝ FOLKLORNÍ SOUBOR

3.1 POČÁTKY ČINNOSTI DĚTSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORŮ

Dětské folklorní soubory mají v naší kultuře své místo již několik desítek let. V 19. století a v první polovině 20. století byl folklor součástí života dětí a byl jim předáván z generace na generaci. Počátkem 50. let začínají vznikat dětské folklorní kroužky zejména při školách a tehdejších pionýrských organizacích. Ty se však potýkaly s několika problémy. Odpovědným osobám často scházela pedagogická a metodická vybavenost. 49

Jedním z důvodů byl také nedostatek sbírek s dětským folklorem, soubory proto často čerpaly z materiálů pro dospělé. Folklorní skupiny v jejich práci významně ovlivnila prezentace dětského folkloru na folklorních festivalech. Více o prezentaci dětského folkloru je popsáno v samostatné kapitole. 50

Folklorní soubor v konkrétních oblastech shromažďuje a třídí základní regionální materiál. Navazuje svojí činností na regionální tradice, přibližuje a prohlubuje u dětí zájem o lidovou píseň, tanec i slovesné umění. V dětském folklorním souboru děti poznávají folklor v celé jeho šíři a objevují postupně také krásy dospělého folkloru v písních, zvycích, jednoduchých tancích či tanečních hrách. Mnohé soubory se skládají z několika folklorních skupin i muziky a stává se tak, že soubor navštěvuje dítě i jeho oba rodiče.

---

48 BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha : Mladá fronta, 2007

49, 50 SCHAUEROVÁ, A. Odkaz tradic. In *Na pomoc dětským folklorním souborům*, Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 2006

Láska k folkloru tak v mnohých případech prostupuje celou rodinu a kontakt s tradicí se dále váže směrem k prarodičům, tetám, strýcům, bratřancům a sestřenicím právě tím, že nekončí ve folklorním souboru. ⁵¹

Rodiče si uvědomují důležitost smysluplné zábavy v podobě poznávání tradic lidové kultury a podporou dětí v souborové činnosti pomáhají udržovat zdravou kondici, rozvíjejí jejich schopnosti a také posilují velice důležitá přátelství mezi dětmi. Poznatky, které děti získávají prostřednictvím her, říkadel, písní, tanců, krojů a lidových obyčejů, pozitivně ovlivňují postoje dětí a dále jej emočně doprovázejí. Prostřednictvím výchovy dětí ve folklorním souboru mají děti možnost aktivně poznávat hudební řeč svého domova a mají možnost ocenit jeho hodnotu. Člověk, který za činnost folklorního souboru zodpovídá, by měl znát pravidla vystupování na jevišti. Při práci s dětmi musí umět dobře zpracovat dětskou spontaneitu a umět ji při prezentaci využít. Jedině tehdy dosáhne uměleckého účinku. ⁵²

3.2 DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SOUBORY NA ÚZEMÍ MĚSTA PRAHY

- Dětský folklorní soubor **Valášek** se zabývá tancem a zpěvem z oblasti Valašska.
- Dětský folklorní soubor **Javorový kolíček** a Lidový soubor Základní umělecké školy Ilji Hurníka **Kolíček**, ZUŠ I. Hurníka.
- Folklorní soubor **Lučinka**, člen Folklorního sdružení České republiky a pražské folklorní unie, vznikl v roce 1987 v městské části Praha 13.
- **Mateníček** je folklorní soubor, který vznikl v roce 1991 v Praze, prezentuje folklor různých oblastí Čech, Moravy i Slovenska.
- Folklorní soubor **Moták** se věnuje lidovým tancům z celých Čech od roku 2003.
- Taneční soubor **Jaro** (Sdružení rodičů a přátel dětských folklorních souborů JARO) pracuje při Základní umělecké škole v Praze 5. Byl založen v roce 1983.
- **Vonička** zpracovává zejména folklór z oblasti Valašska, ale také Slovenska. Soubor zpracovává typické dětské hry, tradiční lidové zvyky, obyčeje a lidové písně a tance, např. valašské točené, řemeslnické tance, či slovenské karičky.

---

51 JELÍNKOVÁ, Z. Folklorní kroužek. In Folklor pro děti a děti pro folklor

52 SCHAUEROVÁ, A. *Kde jsme doma*. Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 1997

- Dětský folklorní soubor **Vrbina** byl založen v září roku 1999. Soubor si ke svému zpracování vybírá lidové písně, říkadla, tance z oblasti středních, východních a západních Čech.
- Dětský folklorní soubor **Rosénka** (viz samostatná kapitola).

4. DĚTSKÝ FOLKLORNÍ SOUBOR ROSÉNKA PRAHA

Dětský folklorní soubor Rosénka je organizačně začleněn pod Dejvické divadlo o.p.s. a jeho charakteristickým rysem je šíření folkloru oblasti moravského Slovácka, zejména Uherskohradištska a moravských Kopic. V současné době tvoří soubor 195 členů, kteří jsou rozděleni podle věku do 9 skupin.

Vystoupení souboru Rosénka (skupina Košuleny) v jubilejním pořadu v Městské knihovně

- Pantlička 3-5 let
- Kasanička 3-5 let
- Košulenka 5-7 let
- Fěrtůšek 5-7 let
- Kordulka 7-9 let
- Čížmičky 9-12 let
- Treperendy 13-17 let
- Hajdaláci 16-26 let

- Hrozenka 18-35 let

V r. 2012 vznikla dívčí pěvecká skupina „Babí hněv“ .

Krátce po svém příchodu do Prahy v roce 1982 založila Radka Baboráková, dcera uherskohradištského primáše Jaroslava Staňka, dětský folklorní soubor Rosénka. Soubor tehdy tvořilo 20 dětí. Po 29 letech byl soubor rozdělen na tři hlavní složky - dětskou, mládežnickou a dospělou a čítala 110 členů, dále tři dětské přípravky a cimbálovou muziku.

Zuzana Cílová je bývalou tanečnicí - sólistkou v Československém státním souboru písní a tanců, tanečnicí-sólistkou a choreografkou v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého a v současnosti vedoucí lektorka Mezinárodní taneční dílny. Se souborem Rosénka spolupracuje 20 let jako pedagog a choreograf a od r. 2011 nastupuje do funkce umělecké vedoucí souboru Rosénka.

4.1 ÚČAST SOUBORU NA FESTIVALECH V ROCE 2012

- Středočeský folklorní festival Tuchlovická pouť 5.5. - 6.5. 2012 je setkáním souborů z Prahy a Středočeského kraje. Pravidelně se festivalu účastní také soubory z jiných regionů republiky a pozvány jsou i soubory ze zahraničí.

Přehled zúčastněných souborů:

dětské soubory

- Notičky (Řevnice)
- Jarošáček (Mělník)
- Kytice (Praha)
- Lísteček (Nové Strašecí)
- Vonička (Čestlice)
- Rosénka - Čižmičky (Praha)
- Vrbina (Praha)

dospělé soubory

- Čtyřlístek (Nové Strašecí)
- Gaudeamus (Praha)
- Moták (Praha)
- Jarošovci (Mělník)
- Rosénka - Hajdaláci (Praha)
- Vycpálkovci (Praha)

hostující soubory

- Ardealul (Rumunsko)
- Český lidový soubor Chrudim (Chrudim)
- Národopisný soubor Kohoutek (Chrudim)
- Malé Zálesí (Luhačovice)

Zuzana Cílová se postarala o dramaturgii a režii, moderování měli na starost členové skupiny Hajdaláci. Tato skupina byla vyhlášena po oba dva dny konání festivalu jako vítěz divácké ankety o nejsympatičtější soubor. Skupina Čižmičky a Hajdaláci vystoupila v samostatném večerním festivalovém programu „Rosénka vás baví“ před zraky 500 diváků a setkala se s nadšeným diváckým ohlasem.

- Folklorní festival Pardubice - Hradec Králové 1.6. - 3.6. 2012

Festivalu se účastnily skupina Hajdaláci a Muzička po všechny tři festivalové dny. Program shlédlo celkem 1200 diváků a Rosénka zde již tradičně slavila velký úspěch.

- Mezinárodní folklorní festival Rožnovská valaška - Rožnov pod Radhoštěm 9.6. - 10.6. 2012

Folklorní soubor Rosénka tentokrát pověřil skupiny Treperendy a Muzička s programy a choreografiemi Natálie Řehořové a Radmily Baborákové. Natálie Řehořová je dcerou Radmily Baborákové, zakladatelky souboru. 5 členů se zde také zúčastnilo soutěže zpěvácků „Trylky Jaromíra Juráška“.

- Mezinárodní folklorní festival Strážnice 22.6. - 24.6. 2012

Festival zastoupily skupiny Muzička a Hajdaláci. V programové choreografii Davida Pavlíčka vystoupení shlédlo okolo 2000 diváků.

- Mezinárodní folklorní festival Akademická Nitra 1.7. - 6.7. 2012

Skupina Hajdaláci byla k účasti nominována Folklorním sdružením ČR. Pásmo v choreografii Zuzany Cílové se skládalo ze tří částí a cílem tohoto soutěžního pásma, v němž musel být stejnou měrou zastoupen tanec, zpěv a cimbálová muzika, byla snaha vzdát úctu k práci našich předků. Pásmo pod názvem „Na salaši aj ve mlýně robota je fortelná“ obstála Rosénka vskutku výborně a i v nelehké mezinárodní konkurenci získala titul Laureát zahraničních souborů Akademická Nitra 2012.

- Mezinárodní folklorní festival Jánošíkův dukát 3.8. - 5.8. 2012

Na festivalu Rosénku reprezentovali dva sólisté ze skupina Hajdaláci - Filip Cíl (Pozn. Filip Cíl je synem současné umělecké vedoucí souboru Rosénka) a Šimon Axmann. Choreografie Filipa Cíla shlédlo okolo 800 diváků.

- Folklorní festival „Frenštátské slavnosti“ 25.8. - 26.8. 2012

Festivalu se zúčastnila skupina Hroznka a Muzička. Choreografie tentokrát pod taktovkou Radmily Baborákové, Ivonny Čižmárové, Davida Pavlíčka a Natalie Řehořové shlédlo na 500 diváků.

- Mezinárodní folklorní festival „Pražský jarmark“ Praha 1.9. 2012

Vystoupila zde skupina Hajdaláci s Muzičkou. Předseda Folklorního sdružení Zdeněk Pšenica ohodnotil vystoupení Rosénky jako vynikající a obdaroval ji diplomem a děkovným dopisem. Choreografie programu pod vedením Zuzany Cílové, Filipa Cíla a Radmily Baborákové shlédlo více než 1000 diváků.

- Folklorní festival Jižní Město hraje, zpívá a tancuje 15.9. 2012

I tentokrát program pod vedením a choreografií Zuzany Cílové zajistil skupině Hajdaláci úspěch publika.

Folklorní soubor Rosénka se 17.11. 2012 také zúčastnila Celostátní přehlídky choreografií folklorních souborů v Jihlavě. Přehlídka se koná jednou za dva roky a soubor byl oceněn odbornou porotou za výbornou technickou vyspělost Muziky i tanečníků, nápadité choreografické zpracování a vyzrálý jevištní projev.

4.1 SAMOSTATNÉ PROJEKTY SOUBORU

Rosénka se v roce 2012 také zapojila do řady nesoutěžních samostatných projektů

- Natáčení pořadů pro ČT
- Výchovné koncerty v Dejvickém divadle
- Jubilejní pořad v Městské knihovně
- Vánoční pořady v Dejvickém divadle
- Vystoupení na plesech, kongresu, besídkách pro děti, křestu knihy Dejvického divadla „Fotoalbum Dejvické divadlo 20 let“

4.3 ROZHOVOR S UMĚLECKOU VEDOUCÍ

Rozhovor s uměleckou vedoucí a choreografkou folklorního souboru Rosénka Zuzanou Cílovou

Dobrý den paní Cílová, mám velkou radost, že jste souhlasila s rozhovorem.

Odkud pocházíte? Kdy jste se začala věnovat folklorní činnosti?

Jsem rodilá Pražačka. Na konzervatoři mne z široké nabídky tanců doslova uchvátil lidový tanec a pochopila jsem, že mne naplňuje natolik, že bych se jím chtěla zabývat profesionálně. A tak moje profesionální dráha odstartovala v ČSS písní a tanců. Bylo to v roce 1972. Dále pak pokračovala v Armádním uměleckém souboru, kde jsem působila 8 let. Při zaměstnání jsem na AMU vystudovala choreografii .

Jaká byla Vaše „cesta“ do Rosénky?

Se svým malým synem, kterému tehdy byly 4 roky a pro kterého jsem hledala zájmový kroužek hudebně pohybového směru, jsem na doporučení známého jednoho dne přišla do Rosénky. Tehdy soubor vedla Radka Baboráková. Ta se dozvěděla o mé profesi a z naší původní občasné spolupráci se postupem času stala spolupráce těsnější, kdy jsem zodpovídala za dvě folklorní složky skupiny.

Od loňského roku jste se stala uměleckou vedoucí všech folklorních skupin. V minulých letech jste již působila jako vedoucí dvou složek souboru. Můžete nyní srovnat toto období? Domnívám se, že Vám přibyla spousta starostí.

To je sice pravda, spoustu času trávím nutnou administrativou. Pravdou však je, že v minulosti, kdy jsem v Rosénce vedla jen dvě skupiny, jsem ve skutečnosti pracovala na plný úvazek v kanceláři a veškerý můj volný čas jsem dávala dětem v Rosénce. Dnes mám tedy sice mnohem větší zodpovědnost, ale současnost mne velmi naplňuje a baví. Jde o smysluplnost a radost a moc by mne těšilo, kdybych se na tomto místě vracela tam, kde jsem kdysi dávno začala a já si mohla říci, že kruh se uzavírá.

Přivítala byste v souboru spolupracovníky či dobrovolníky? S čím se nejvíce potýkáte? Jaká forma pomoci by pro Vás byla nejvíce žádaná, opomeneme-li finanční sponzorské dary?

Velké pomoci se nám dostává od maminek, které jsou zručné, co se týká úpravy a šití krojů. Naše finanční možnosti nejsou zdaleka takové, abychom si nechali šít kroje v speciálních krojových dílnách. Pomoc bych potřebovala v nekonečném papírování.

Netvrdím, že situace není zvládnutelná, ale do budoucna bych na tuto výpomoc o někom uvažovala. Musel by to však být člověk, který soubor dobře zná a byl nám nápomocen. Dále jsou u menších dětí jistě zapotřebí maminky, které nám zajišťují pomoc s organizováním dětí na nejrůznějších přehlídkách. Děti jsou jako pytel blech a je zkrátka potřeba zabavit je během cesty a čekání na vystoupení.

Jaké jsou dnešní děti, které do souboru přicházejí?

Moje odpověď nevyzní zrovna optimisticky. Musím říci, že děti ještě řekněme před pěti lety byly trochu „jinde“. Současné děti si doma s rodiči nezpívají, zoufale postrádají základní přirozenou pohybovost a netráví čas venku „jen tak“. Přemíra kroužků, děti převáženy od někud někam, zkrátka ani není čas. To vše se odráží také ve zhoršené motorice. Skvěle sice ovládají nejrůznější technické vymoženosti, ale nedokážou manipulovat například s pentličkou. Dětem se zhoršuje také verbální projev, hůře artikulují, mají také potíže rozlišit konec písničky přicházející s klesající melodií.

Co je podle Vás hlavní motivací dětí navštěvovat Váš soubor?

U těch nejmenších dětí je to vůle rodičů. S rostoucím věkem děti motivuje dobrá parta kamarádů a samozřejmě zalíbení v lidovém tanci a písních.

Mnoho rodičů, kteří v současnosti přivádějí své děti do Rosénky pocházejí z různých koutů jižní Moravy. Máte tuto zkušenost i z minulých let? Můžete říci, že Vám to tak trochu „usnadňuje“ práci?

Ano, všimla jsem si, že v posledních letech nám přibývá dětí, jejichž rodiče mají kořeny na Moravě. Doufám, že pro tyto rodiče je důležitý přenos tradiční lidové kultury na další generace. Nemyslím si však, že by mi to práci v souboru nějak konkrétně usnadňovalo. Souborů, které by zpracovávaly podobný materiál, není v Praze mnoho a myslím si, že k nám rodiče a děti sami hledají cestu.

Co podle Vašeho názoru přináší dětem činnost ve folklorním souboru?

Naším cílem není vychovat z dítěte profesionálního tanečníka. Rozvíjíme v dětech hudebnost, dramatické citění. Pro děti je velmi důležité, aby znaly své kořeny a ctily tradice. Svázanost s kořeny a národní hrdost zrovna v nás Čěších není zabydlená.

Domnívám se, že skrze folklor však vede cesta.

Dá se nějaký věk u dětí označit jako „krizový“, kdy nejčastěji opouštějí soubor? Kde vidíte příčiny?

Je to okolo 12. roku. Buď vydrží, nebo soubor opouští. Na děti v tomto věku více než kdy jindy působí vliv vrstevnické skupiny. Proto například posměch ze strany spolužáků, kteří uznávají moderní tance a zesměšňují tance lidové, může dítě zlomit.

Z dotazníků, které jsem rozdala dětem ve skupině Košulenka optimisticky plyne, že by všechny rády pokračovaly s činností v souboru až do dospělosti. To Vás musí jistě moc těšit. Existuje přesto nějaký cíl, který máte v souvislosti s „šéfováním“ Rosénky před sebou?

Cílů jako například moci natočit s dětmi CD je několik. Stát na pódiu jako vítězové je také velmi krásný pocit. Nicméně, nerada bych, aby to vyznělo jako klišé, ale pro mne je nejdůležitější to samotné poslání, které je svým způsobem pro mne cílem. Tancovat a zpívat pro potěšení a RADOST.

Váš soubor získal řadu ocenění, za kterými je zřejmá Vaše obdivuhodná a trpělivá práce s dětmi i dospělými členy souboru. Kterého si Vy osobně vážíte nejvíce?

Jsou to určitě ceny diváků. Náš soubor je jimi oceňován za přesvědčivost v uměleckém projevu, odlišnou interpretaci ve srovnání s jinými soubory. Podporuji radostný projev a spontaneitu ve výrazu. Děti by zkrátka na pódiu neměly být „cvičenými opičkami.“

Vášich dětí jsem se mimo jiné dotazovala na jejich oblíbené písničky. Máte i Vy svoji srdeční?

To opravdu nejde. Je jich mnoho. Nedokážu upřednostnit píseň z konkrétního regionu. Myslím si totiž, že i když jsou některé písně i tance „efektnější“ ty ostatní nejsou o nic méně krásné.

Moc Vám děkuji za rozhovor!

V rozhovoru se Zuzanou Cílovou si můžeme povšimnout několika zajímavých postřehů. Uvědomuje si, že parta kamarádů výrazně ovlivňuje motivaci dětí k činnosti v souboru, dále je to láska k lidové hudbě a tanci, která děti nepřestává přitahovat. Rozhovor však také upozorňuje na několik problémů, které se uvnitř folklorních souborů mohou objevovat. Jedním z nich je oblast financí. Ta se mimo jiné promítá do nedostatečného krojového vybavení souboru. Zde se Zuzana Cílová spoléhá na pomoc rodičů, kteří s úpravou krojů velmi pomáhají. Ti jsou nezastupitelní i na nejrůznějších akcích souboru, kde je potřeba zajistit péči o nejmenší děti. Označuje také „krizový“ věk okolo 12. roku, kdy děti soubor nejčastěji opouštějí. Jedním z důvodů může být posměch vrstevníků. Další problém vidí Zuzana Cílová ve zhoršené motorice dětí, což se negativně promítá i do souborových zkoušek. Všimá si, že děti z pražského souboru tráví málo času v přirozeném prostředí, v přírodě. Navzdory problémům, které se v souboru objevují, vyznačuje ze Zuzany Cílové pozitivní energie, chuť a odhodlání v práci pokračovat.

5. DĚTSKÝ FOLKLORNÍ SOUBOR DANÁJEK STRÁŽNICE

Dětský soubor písní a tanců Danájek byl založen při tehdejší Lidové škole umění v roce 1967 jako příprava souboru Danaj Strážnice. Název souboru Danaj vznikl podle starodávného strážnického párového tance. Od roku 1969 soubor Danájek vedla Marie Slováčková. Ta si vodila na zkoušky souboru svoji malou dcerku, současnou vedoucí dětského folklorního souboru Danájek, který navštěvuje patnáct dětí ve věku od 11 do 14 let a 3 skupiny předškolních dětí v počtu 12 až 15 dětí ve skupině. Jana Hanáková přebírá po své mamince vedení Danájku v září roku 2002.

5. 1 ÚČAST SOUBORU NA FESTIVALECH V ROCE 2012

- Mezinárodní folklorní festival ve Strážnici - 22. 6. 2012
(V uplynulém ročníku festivalu se děti ze strážnického Danájku účastnily slavnostního průvodu a pódiového vystoupení v první části festivalu. Jeden z členů také zpíval státní hymnu při slavnostním zahájení).
- „Zpěváček“ 14. Přehlídka zpěváčků Horácka v Jihlavě - 31. 3. 2012

5. 2 SAMOSTATNÉ PROJEKTY SOUBORU

- Vítání občánků města Strážnice – koná se příležitostně
- Předvánoční vystoupení v kulturním domě ve Strážnici - 14.12 2012
- Každoroční vystoupení v Muzeu vesnice jihovýchodní Moravy ve Strážnici - 1.12 2012
- Vystoupení souboru na akci „Festival vína“ ve Znojmě - 14.12. 2012
- Vystoupení skupin předškolních dětí na „Posezení strážnických souborů“ - 5.7. 2012

Vedoucí souboru Jana Hanáková si v uplynulém roce prošla nelehkým obdobím, které blíže popisuje v rozhovoru. Propagace souboru není v současné době na dobré úrovni a je zřejmé, že zaměstnání náročnou činností v souboru nad ní převládá. Podrobnější informace jsem tedy o této kapitole nedokázala získat.

5. 3 ROZHOVOR S UMĚLECKOU VEDOUČÍ

Rozhovor s uměleckou vedoucí a choreografkou folklorního souboru Danájek Janou Hanákovou

Vystoupení dětského folklorního souboru Danájek – Hotel Strážnice

Dobrý den paní Hanáková, mám velkou radost, že jste souhlasila s rozhovorem. Odkud pocházíte? Kdy jste se začala věnovat folklorní činnosti?

Pocházím ze Strážnice, folkloru se věnuji od dětství, přibližně od 2let.

Jaká byla Vaše „cesta“ do Danájku?

Moje maminka působila v Danájku jako vedoucí od r. 1969, v Danájku jsem vyrůstala.

Kolik dětských skupin (dětí předškolního věku) soubor Danájek navštěvuje?

Máme 3 skupiny dětí předškolního věku, 12 – 15 dětí ve skupině.

Přivítala byste v souboru nové spolupracovníky či dobrovolníky?

Práce je náročná, samozřejmě bych spolupracovníky přivítala.

S čím se nejvíce potýkáte? Jaká forma pomoci by pro Vás byla nejvíce žádaná?

Nejvíce se potýkám s ekonomickou stránkou existence Danájku, nejvíce vítaná by byla materiální a finanční pomoc.

Jak se pro Vás změnila situace po „odtržení“ Danájku od ZUŠ v r.2011? Jaké podpory se Vám dostalo od rodičů a od Města Strážnice?

Situace se změnila zásadně ať je to prostor, který se pro každodenní práci s dětmi hledal. Nemohu opomenout ani finanční stránku. ZUŠ jsem byla zaměstnána jako učitelka tanečního oboru a soubor se nemusel starat o zaplacení energií ani sálu. Dnes pracuji jako osoba výdělečně činná a nebyť podpory mé rodiny a rodičů dětí nemohla bych se Danájku věnovat. Spolupráce s městem Strážnice je těžkopádná, velmi složitá. Zatím se nám podařilo získat finanční dotaci na energie na rok 2013, jak to bude dál netušíme. Paní starostka Mgr. Renata Smutná je velmi vstřícná, což je pro nás obrovská pomoc.

Mnoho rodičů, kteří do souboru děti přivádějí sami folklor „pěstují“. Vnímáte to tak, že Vám to v určitém ohledu usnadňuje práci?

S dětmi absolvujeme ročně téměř 30 vystoupení, bez rodičů, kteří musí děti připravit a přivést na vystoupení to nejde. Velmi mi práci usnadňují.

Zajímá mne Váš názor na existující folklorní skupiny v Čechách, které se zabývají zpracováním folkloru Jižní Moravy. Jde podle Vás vůbec přenést folklor do regionu, kde se sám o sobě „nežije“ ?

Folklor jiného regionu se nedá přenést, dá se naučit. Sami zpracováváme folklor jiných regionů, ale se soubory z určité oblasti se nedají srovnat. Ani danaj – typický tanec pro Strážnici, není takový jako od nás. Rozdíl je v srdci.

Jaké jsou dnešní děti, které do Vašeho souboru přicházejí? Co je podle Vás hlavní motivací dětí navštěvovat Váš soubor?

Dnešní děti jsou stejné jako děti dřívější. Problém vidím spíše v přístupu rodičů. Mají tendence děti na všechny aktivity připravovat a některé děti jsou naučeny písničky a pohyby, které nepatří k jejich věku. Čerpám z práce Boženy Viskupové a Františka Bonuše, kteří byli vynikajícími pedagogy, a musím uznat, že rozdělení tanců k věku dětí zvládli opravdu bravurně. Rodičům se zdají být pohyby málo náročné a nemohu jim vysvětlit, že pokud nezvládnou děti začátky, je nepřirozené učit je náročnější věci. Hlavní motivací pro členství v Danájku je doufám láska k tradicím, a také trochu moje práce.

Dá se nějaký věk u dětí označit jako „krizový“, kdy nejčastěji opouštějí soubor? Kde vidíte příčiny?

„Krizový věk“ je podle příchodu dětí. Pokud přichází ve 2 – 3 letech, je zlomový první rok školy. Dalším problémem nastává zejména u chlapců mezi 14 – 16 rokem. Do velkého souboru jsou ještě příliš mladí („samá ruka, samá noha“), v dětském souboru působí příliš dospěle. Pokud překonají toto období a období puberty, zůstanou tanečnický do velkého souboru.

Z dotazníků, které jsem na základě odpovědí „Vašich“ dětí vyhodnocovala, optimisticky plyne, že by rády pokračovaly s činností v souboru až do dospělosti. To Vás musí jistě moc těšit. Navzdory této „jistotě“ existuje nějaký cíl, který máte v souvislosti s vedením Danájku před sebou? Jakého ocenění, které získal folklorní soubor Danájek si Vy osobně vážíte nejvíce?

Největším oceněním pro Danájek a pro mne osobně je účast na MFF Strážnice.

Ani dříve děti nevystupovaly pravidelně na MFF a nám se podařilo již dvakrát za sebou tančit na zahájení i v programu MFF. Loni dokonce náš člen Adam Tomšej zazpíval před plným stadionem státní hymnu. Potlesk plného stadionu je pro nás největším oceněním.

„Vašich“ dětí jsem se mimo jiné dotazovala na jejich oblíbené písničky. Máte i Vy svoji srdeční?

Sama zpívám s CM Strážničan a CM Moravia a svou srdeční písničku samozřejmě mám. Určitě nebude jen jedna.

Moc Vám děkuji za rozhovor!

Pro Janu Hanákovou byl rok 2012 plný změn. Po 45 letech tato souborová vedoucí odchází ze Základní umělecké školy ve Strážnici, kde působila jako učitelka tanečního oboru. Důvodem jejího odchodu byly napjaté interní vztahy. Po nepříjemných existenčních starostech situace nakonec dopadla dobře. Pro folklorní soubor se podařilo najít vhodné prostory a bylo tedy možné v činnosti dále pokračovat. Děti byly trpělivé, některé dokonce pomáhaly s úklidem nového sálu.

Když se vrátíme k souborové činnosti, podle Jany Hanákové jsou děti ze strážnického Danájku stejné jako v minulých letech, problém vidí spíše v rodičích. Uvádí, že se čím dál častěji setkává s jejich vysokými nároky, které jsou kladeny na výkon dětí. Na druhou stranu si velmi cení jejich pomoci a spolupráce. Podobně jako Zuzana Cílová z pražského souboru Rosénka, tak také Jana Hanáková upozorňuje na tzv. „krizový“ věk dětí, kdy nejčastěji soubor opouštějí, podle její zkušenosti je to okolo 14. až 16. roku věku. Pozorování její práce s dětmi bylo pro mne velkým zážitkem, nedala se přehlédnout její dlouholetá pedagogická zkušenost a velká láska k dětem i k folkloru.

6. FESTIVALY DĚTSKÉHO FOLKLORU

V následující kapitole nahlédneme do zákulisí dětského folklorního festivalu. Detailněji jsme zaměřily pozornost na festival ve Strážnici, který si prošel zajímavým vývojem a byl prvním z festivalů, který dal prostor na jevišti dětem. Na podkapitulu Dětská Strážnice, která přibližuje důvody vzniku a vývoj samostatného dětského folklorního festivalu, navazuje shrnutí dětských folklorních slavností a významných dětských folklorních festivalů v České republice.

Jak již bylo v předchozích kapitolách uvedeno, dětský folklor by neměl být oddělován od dětí. Ovšem dítě samo si neurčuje, co a jak bude na pódiu prezentovat. Vždy je to dospělý, který v této souvislosti dítě ovlivňuje.

6.1 PRVNÍ PREZENTACE DĚTSKÉHO FOLKLORU

V úvodních ročnících festivalu ve Strážnici vystupovaly děti na jevišti pouze okrajově, v programech dospělých doplňovaly jejich vystoupení. V roce 1951 ve Strážnici poprvé vystoupily děti v samostatném pořadu Zdenky Jelínkové, která kladla důraz na přirozenost dětského projevu. Jak již bylo zmíněno v kapitole o dětských folklorních souborech, počátky jejich vzniku se neobešly bez potíží. „Tlak směřoval jednak ke kvantitativnímu růstu souborů, jednak k tzv. ideovosti, z níž bylo zřejmé, že v centru nestojí lidová kultura. Běžný byl názor, že vedoucím dětského souboru může být každý, vždyť pracovat s dětmi není žádná věda.“⁵⁵ Na druhou stranu rostl zájem o folklor mezi laiky, vzrostla též sběratelská činnost a děti se měly možnost blíže setkávat s lidovou tradicí.⁵⁶

Počátky Strážnických slavností, dnes Mezinárodní folklorní festival ve Strážnici, sahají do roku 1946.

---

55 SCHAUEROVÁ, A. Děti na strážnickém pódiu. In *Současný folklorismus*, Strážnice : NULK, 2006, s. 67

56 JELÍNKOVÁ, Z. Folklorní kroužek. In *Folklor pro děti a děti pro folklor*, Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 2000

Festival prošel složitým vývojem vlivem politických proměn i proměn společnosti a jeho počáteční období v letech 1946-48 organizovali místní obyvatelé Strážnice. Zanedbatelná byla však účast dětí. Vystupovaly pouze skupiny strážnických dětí v čele každoročního průvodu městem, který se stal tradicí. Programy tehdejších účinkujících z celého bývalého Československa probíhaly bez výrazných zásahů, důraz jednotlivých vystoupeních byl kladen na autenticitu projevu. V letech 1949-1955 byl však autentický folklor na ústupu, vznikaly soubory lidových písní a tanců (amatérských), zejména ve městech.

Strážnické slavnosti se staly skutečně prestižní akcí a pomalu se začaly prosazovat programy, které v sobě nesly tradiční folklorní materiál. Bylo tomu zejména díky výrazným osobnostem programové rady festivalu (Z. Jelínková, J. Jurášek, V. Volavý a mnoho dalších). V tomto období také začíná růst počet dětských vystoupení na festivalu. Výraznou změnu zaznamenal festival v roce 1951, kdy byl poprvé od svého vzniku, po šesti letech, zařazen samostatný pořad dětského folkloru pod názvem *Vystoupení dětských souborů lidové tvořivosti - dětské hry, tance a písně*. Program sestavily Zdenka Jelínková a Kateřina Mastná. Vystoupily zde děti z Valašska a Slovácka. 57

V současné době můžeme děti na Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici vidět jak v samostatném programu, tak v programech dospělých. Regionální pořady z Moravy se snaží o pásma v co nejpůvodnější podobě tradiční lidové kultury, soubory z Čech přinášejí více stylizovaného původního folkloru. Kulturní dědictví našeho národa je nutno ochraňovat. Dětský folklor se stal plnohodnotnou součástí festivalu ve Strážnici a je obrovským obohacením pro děti, účinkující i pro celý festival. 58

6. 2 POČÁTKY DĚTSKÉ STRÁŽNICE

V roce 1957, po přehodnocení dosavadní koncepce dětských festivalových programů, byl zahájen samostatný dětský folklorní festival Dětská Strážnice. Stal se tak prvním folklorním festivalem, který zaměřoval pozornost na děti.

---

57 SCHAUEROVÁ, A. Děti na strážnickém pódiu. In *Současný folklorismus*, Strážnice : NULK, 2006

58 KRIST, J. Děti na festivalu ve Strážnici, In *Společensví dětí a kultura*, Strážnice : NULK, 1997

Trval jeden den a jeho součástí byl kromě jednoho pořadu také dětský průvod. Ten připravovala Věra Haluzová. Od roku 1961 se dětský festival konal zpravidla ve dvouletých cyklech týden před hlavním festivalem. Děti vystupovaly ve dvou programech festivalu a dále jej obohatily o účast ve slavnostním průvodu. V dalších ročnících festivalu již nechyběla výtvarná soutěž, doprovodné programy či vystoupení dětských souborů s využitím lidových hudebních nástrojů. V roce 1965 byl festival doplněn také o odborné semináře, které se vztahovaly k práci v dětských folklorních souborech. V letech 1970 - 1974 se Dětská Strážnice konala již každoročně a přesouvala se k Mezinárodnímu folklornímu festivalu Strážnice. Krist uvádí, že se začala projevovat necitlivá politizace doprovodných programů. V roce 1979 UNESCO vyhlásilo tento rok rokem dítěte a opět se konala na tento popud i Dětská Strážnice. Další samostatný dětský festival se konal až po pěti letech v roce 1984 jako malá součást Mezinárodního folklorního festivalu a další až v roce 1988 taktéž jako součást Mezinárodního folklorního festivalu. Mezi lety 1957 - 1990 se uskutečnilo celkem sedmnáct Dětských Strážnic v rámci nichž se představilo 28 pořadů, dále 35 doprovodných folklorních akcí (výstav, soutěží, seminářů, průvodů, koncertů..).

K nejvýznamnějším festivalům byla zařazena Dětská Strážnice z roku 1997 s názvem Český rok. Prezentovala neznámé staré zvyky, hudební motivy i dětská říkadla. Pořad byl věnován Karlu Plickovi. Hudební části komponoval Vojtěch Brada, scénu upravil Karel Zedníček a Milan Buřival. Každý nový tvůrce dětských pořadů přináší nové přístupy v pohledu na zpracování dětského folkloru. Od roku 2009 se festival Dětská Strážnice stal součástí Mezinárodního folklorního festivalu Strážnice. Festival se koná dva dny, v pátek a sobotu. Páteční odpoledne je zahájeno slavnostním průvodem městem. Páteční večer se v zámeckém parku koná zábavný večer, děti ze zúčastněných souborů zde mají možnost vzájemného seznámení. Sobotní dopoledne ve strážnickém skanzenu je doplněno o soutěže, hry a tvořivé dílny. Vyvrcholením festivalu je celostátní program dětských souborů. 59

„ Při práci s dětmi je nezbytné znát důvěrně prostředí, lidovou kulturu regionu, znát duchovní kulturu předků, ale i kulturu hmotnou, která tvoří druhou část celku“ 60

---

59 KRIST, J. Děti na festivalu ve Strážnici, In *Společenství dětí a kultura*, Strážnice : NULK, 1997

60 HALUZOVÁ, V. Lidová kultura, In *Dětský folklor dnes*, Strážnice : 2007, s. 26

6. 3 DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SLAVNOSTI A VÝZNAMNÉ DĚTSKÉ MEZINÁRODNÍ FOLKLORNÍ FESTIVALY V ČESKÉ REPUBLICE

- 10. - 12. 5. 2013 ZPĚVÁČEK, Velké Losiny (19. ročník)
- 31. 5. - 2. 6. 2013 MEZINÁRODNÍ DĚTSKÝ FOLKLORNÍ FESTIVAL ŠTĚPY, Veselí nad Moravou (22. ročník)
- 31. 5. - 2. 6. 2013 POLABSKÁ VONIČKA, Nymburk (17. ročník)
- 7. - 9. 6. 2013 DĚTSKÉ FOLKLORNÍ DNY, Liptál (26. ročník)
- 17. - 23. 6. 2013 MEZINÁRODNÍ DĚTSKÝ FOLKLORNÍ FESTIVAL KUNOVSKÉ LÉTO, Kunovice (20. ročník)
- 27. - 30. 6. 2013 DĚTSKÁ STRÁŽNICE, Strážnice (31. ročník)
- 13. - 15. 9. 2013 MEZINÁRODNÍ FESTIVAL DĚTSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORŮ PÍSNÍ A TANCEM, Luhačovice (21. Ročník)
- 5. - 9. 11. 2013 MEZINÁRODNÍ DĚTSKÝ FOLKLORNÍ FESTIVAL TRADICE EVROPY, Pardubický kraj (15. ročník)
- 8. - 10. 11. 2013 SETKÁNÍ DĚTSKÝCH LIDOVÝCH MUZIK, Praha (9. ročník)

Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy ve Strážnici

7. NÁRODNÍ ÚSTAV LIDOVÉ KULTURY DĚTEM

Národní ústav lidové kultury ve Strážnici se ve své rozsáhlé činnosti a v pořádání nejrůznějších kulturních akcí zaměřuje také na dětského návštěvníka. „Tato činnost vychází z ideje předávání kulturního dědictví a hodnot dalším generacím.“⁶¹

U příležitosti Mezinárodního dne dítěte se v roce 1979 konalo 5. strážnické sympozium na téma „Dítě a tradice lidové kultury“. Národní ústav lidové kultury na svém tehdy 13. sympoziu zařadil další téma vztahující se k dětem „Společenství dětí a kultura“.

Tabulka v následující podkapitole mapuje probíhající a plánované akce roku v muzeu jihovýchodní Moravy v roce 2013. Mnohé z nich jsou přímo orientované na dětského návštěvníka a nabízejí výukové programy pro základní a mateřské školy. V minulých letech byl jeden z programů zaměřen na výrobu hudebních nástrojů. Děti přihlížely výrobě píšťal, fléten a vábniček. Seznámily se s výrobou dud, ozembuchů, zvonců či houslí. Programy jsou pravidelně obměňovány a aktualizovány a dávají dětem mimo jiné možnost výtvarného vyjádření, možnost kontaktu s exponátem. Formou učení experimentem a prostřednictvím hry se děti seznamují s každodenním všedním životem lidí na vesnici na přelomu 19. a 20. Století.

62

Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy ve Strážnici

61, 62 BROŽOVIČOVÁ, K. Programy NULK. In *Dětský folklor dnes*, Strážnice : NULK, 2007, s. 81

7.1 Rok v Muzeu vesnice jihovýchodní Moravy

3. února	skanzen	Fašank ve skanzenu
21. - 22. března	skanzen	Fašanky, fašanky Velká noc ide
24. března	skanzen	Velikonoce ve skanzenu
28. dubna	skanzen	stavění máje, zahájení výstavní sezony
26. května	skanzen	Řemesla našich předků
27. - 28. května	skanzen	Abeceda řemesel
27. - 30. června	festivalový areál	68. ročník Mezinárodního folklorního festivalu „Strážnice 2013“ a 31. ročník festivalu „Dětská Strážnice 2013“
14. července	skanzen	Hasičská neděle
28. července	skanzen	Dožínky
18. srpna	skanzen	folklorní odpoledne s Folklorním studiem Buchlovice
1. září	skanzen	16. ročník Folklorních her
19. - 20. září	skanzen	Podzim na dědině - ukázky zemědělské práce na moravské vesnici
22. září	skanzen	Podzim na dědině - ukázky zemědělské práce na moravské vesnici
30. listopadu - 5. prosince	skanzen	Radujme se, veselme se... předvánoční pořad

8. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ VE FOLKLORNÍM SOUBORU ROSÉNKA (PRAHA) A DANÁJEK (STRÁŽNICE)

8.1 PŘEDMĚT A CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Předmětem výzkumu mé bakalářské práce bylo mapování činnosti dětského folklorního souboru ve dvou odlišných prostředích: v místě autentického a stylizovaného folkloru. Oba soubory (Rosénka Praha a Danájek Strážnice) zpracovávají dětský folklor jižní Moravy. Cílem mé práce bylo blíže nahlédnout do prostředí jedné z možných volnočasových aktivit dítěte předškolního věku a pokusit se odhalit skutečnou povahu jeho motivace k činnosti. Výsledky výzkumného šetření se staly východiskem pro zpracování repertoárového sborníčku (viz příloha č. 5), jehož utřídění se uskutečnilo na základě dětmi preferovaných her, písní a říkadel.

8.2 TECHNIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

K výzkumnému šetření byla zvolena dotazníková metoda (viz příloha č. 3), která si kladla za cíl zmapovat motivaci dětí k jejich činnosti v souboru a dále porovnat v dětském folklorním souboru Rosénka (Praha) a dětském folklorním souboru Danájek (Strážnice) tyto oblasti :

- vztahy v souboru a celkové klima
- motivace dětí k činnosti
- rodinné zázemí členů

V jedenácti otázkách dotazníku jsem zjišťovala nejčastější věk dětí, které poprvé přicházejí do souboru a sledovala, kdo je tehdy doprovázel. Zajímalo mne, jak se rodiče podílejí na činnosti souboru či jak jsou pro děti v souboru důležité vztahy ve skupině. Formulované otázky měly odhalit též „hlubší“ zájem dětí o činnost v souboru. Důležité bylo také jejich vyjádření k folklornímu materiálu, který soubor zpracovává.

Dětem byly na dvou stranách A4 nabídnuty otázky různého typu, otevřené či uzavřené, kde děti vybíraly vhodnou odpověď kroužkováním. V otázkách polouzavřených pak dostaly prostor k zamyšlení. Došlo i na otázky, ve kterých děti uplatnily možnosti širšího rozepsání. Dohromady jsem dále zpracovávala data z celkem 24 vyplněných dotazníků, přičemž 14 bylo z pražského souboru Rosénka a zbývajících 10 ze strážnického Danájku.

8. 3 FORMULACE HYPOTÉZ

Hypotéza č. 1: Pro činnost dětí v DFS je od nejtělejšího věku důležitá podpora rodiny

Hypotéza č. 2: Motivaci k činnosti v DFS výrazně ovlivňují pozitivní vztahy uvnitř folklorní skupiny

Hypotéza č. 3: Motivací je samotný folklor a způsob realizace jeho jednotlivých složek

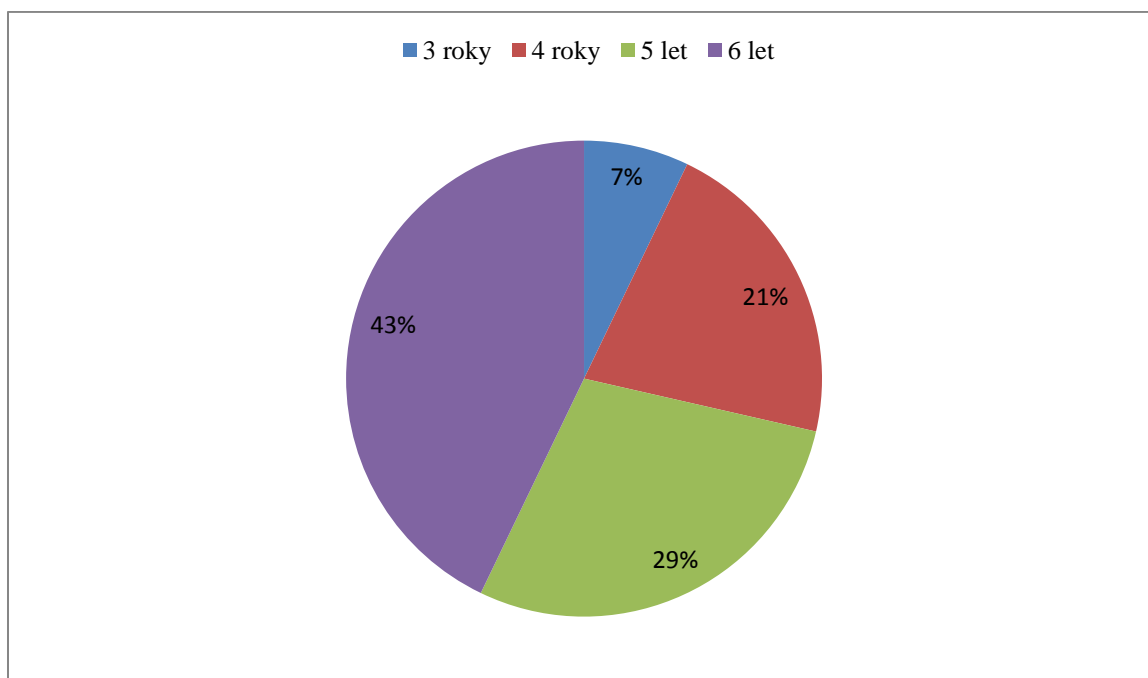
8. 4 ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Bylo prováděno v měsíci červnu 2012 a dále v měsíci září 2012 v dětském folklorním souboru Danájek ve Strážnici a v dětském folklorním souboru Rosénka v Praze. V tomto roce Rosénka vstoupila do jubilejní sezony, kdy oslavila 30. výročí činnosti. I navzdory tomu se docházka na jednotlivých zkouškách souboru neustále měnila a poslední dotazníky z této skupiny souboru jsem od dětí získala v prosinci 2012. Dotazníky vyplněné dětmi a jejich rodiči ze souboru Danájek jsem získala o několik měsíců dříve a to začátkem září 2012. Několikrát jsem navštívila soubor na zkouškách v měsíci červnu 2012. V tomto měsíci však docházka dětí dle slov vedoucí nebyla nejvyšší. Ze strážnického Danájku jsem tedy dále zpracovávala 10 dotazníků.

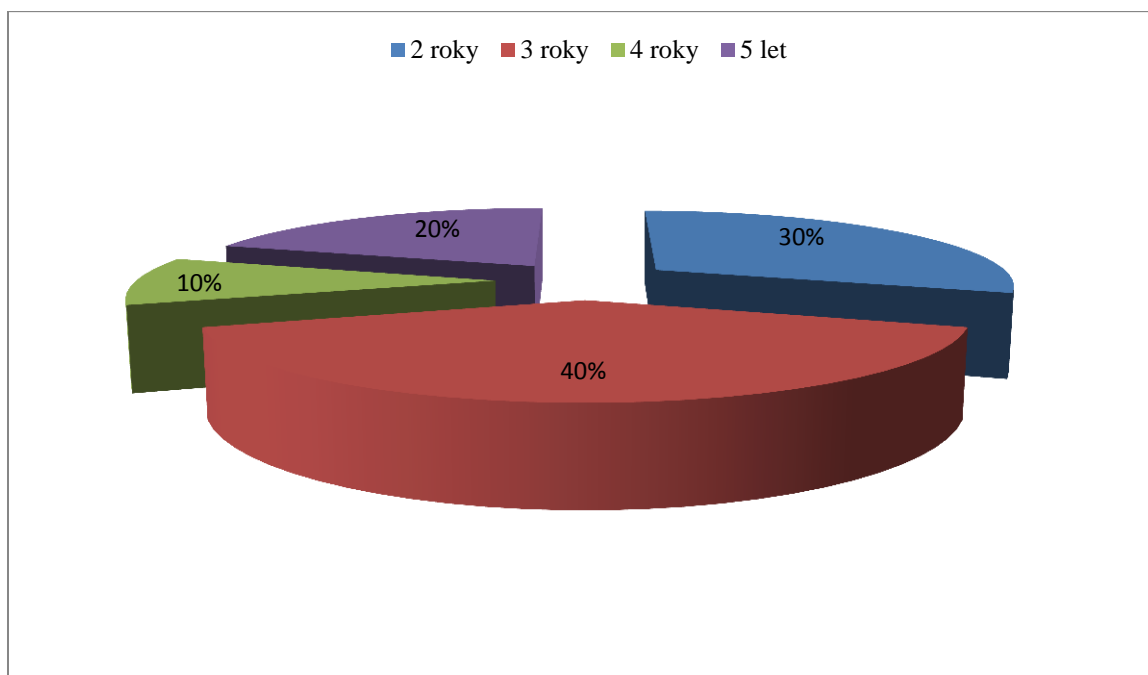
8. 5 ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH DAT

Analýza a hodnocení poznatků získaných z dotazníkového šetření:

1. Kolik Ti bylo let, když jsi poprvé přišla/přišel do Rosénky?

Kolik Ti bylo let, když jsi poprvé přišla/přišel do Danájku?

Grafy znázorňují věkové rozložení dětí v jednotlivých souborech. Pražský soubor Rosénka poprvé navštívily nejčastěji šestileté děti, strážnický Danájek děti tříleté. Z celkem 14 dětí souboru Rosénka, které se staly respondenty výzkumu, jsou to v současnosti 4 chlapci a 10

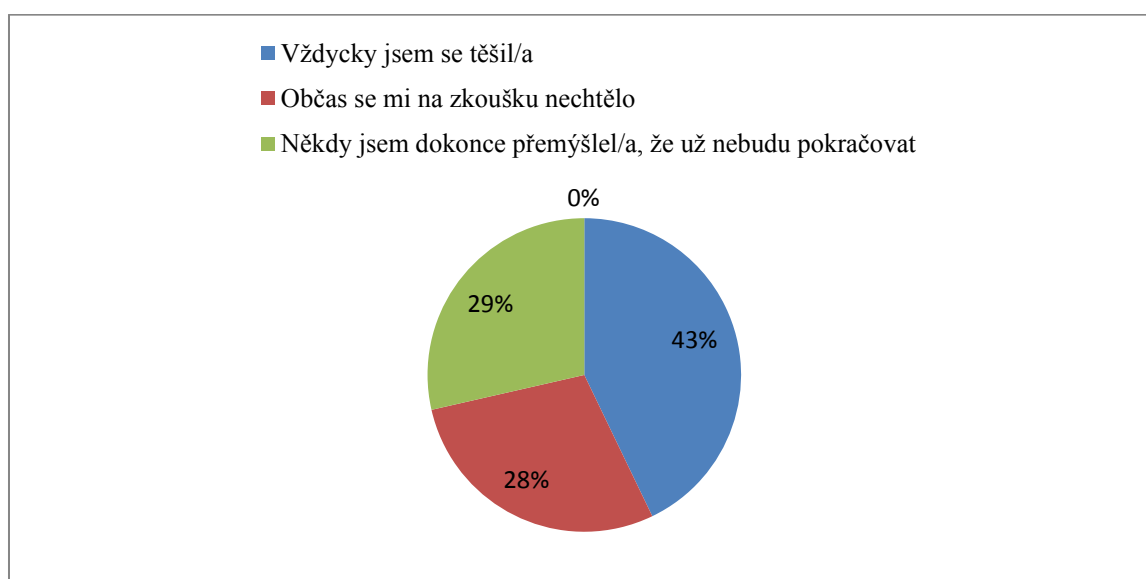
dívek. Ve Strážnici pak ve skupině předškolních dětí 3 chlapci a 7 dívek. Z odpovědí na tuto otázku si dovoluji usuzovat, že děti pražské, jak se i v dalších odpovědích ukazuje, mají na výběr rozmanitější volnočasové aktivity a často do souboru přicházejí po předchozích zkušenostech s jinými druhy pohybové či taneční průpravy. Děti ve Strážnici nemají nabídku volnočasových aktivit tak pestrou, jako je tomu v Praze. Ovšem od nejtletějšího věku vnímají folklor v přirozeném prostředí a často jsou také jejich rodiče členy dospělé skupiny souboru. Domnívám se, že pro tyto děti je tak mnohem přirozenější začít navštěvovat folklorní soubor již od 3 let a jak je z dotazníku zřejmé, objevily se i děti, které folklorní soubor poprvé navštívily ve dvou letech.

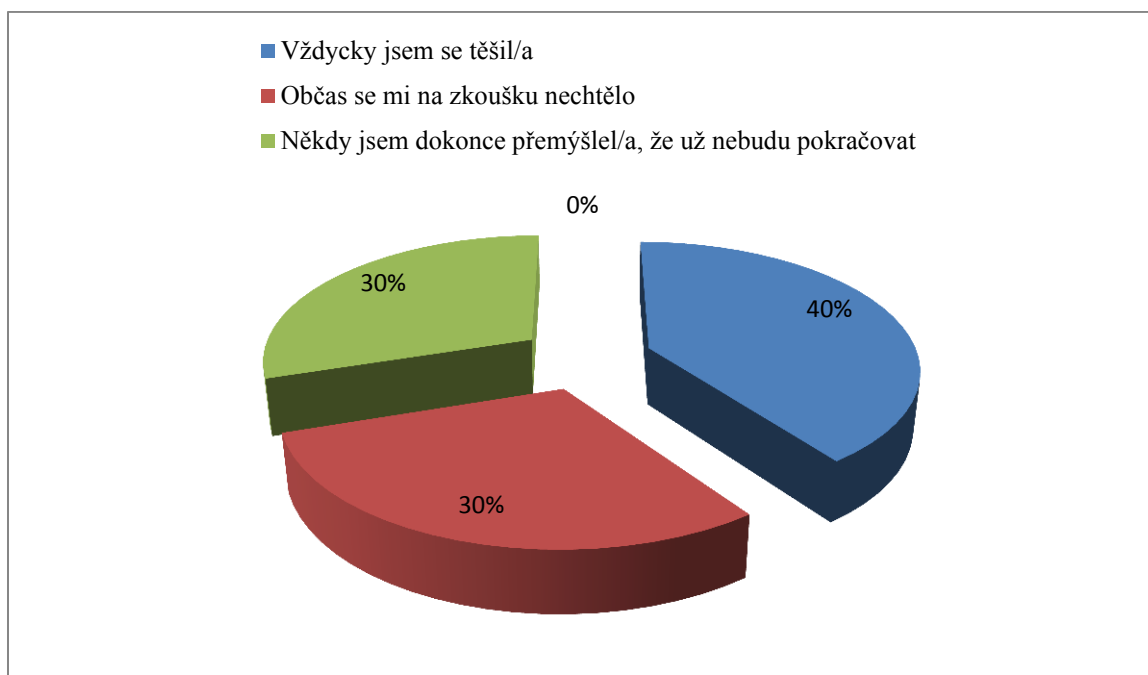
2. Dokážeš si vybavit, kdo Tě tehdy doprovázel?

Až na jednoho chlapce ze Strážnice, kterého doprovodil tatínek společně s maminkou, doprovodila veškeré dotazované děti do souboru poprvé maminka. Na druhou stranu musím konstatovat, že při mých četných návštěvách zkoušek obou souborů, jsem byla svědkem doprovázení dětí tatínky a v některých případech také prarodiči.

3. Vzpomínáš si, jak to bylo na zkouškách od samého začátku?

Rosénka Praha

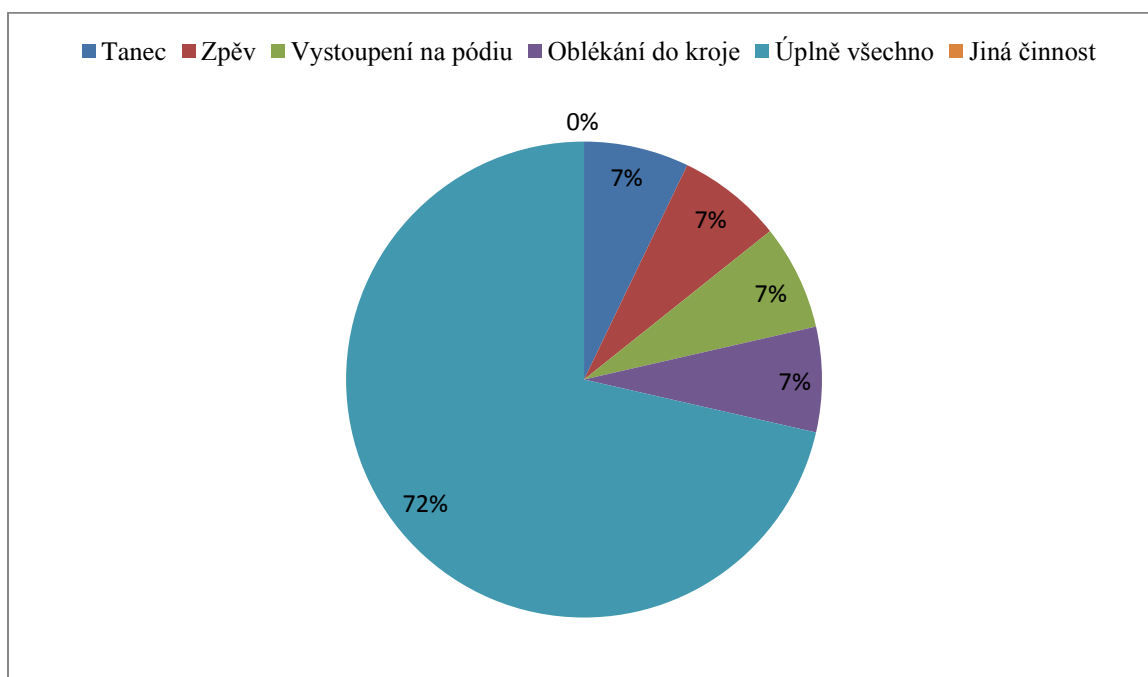

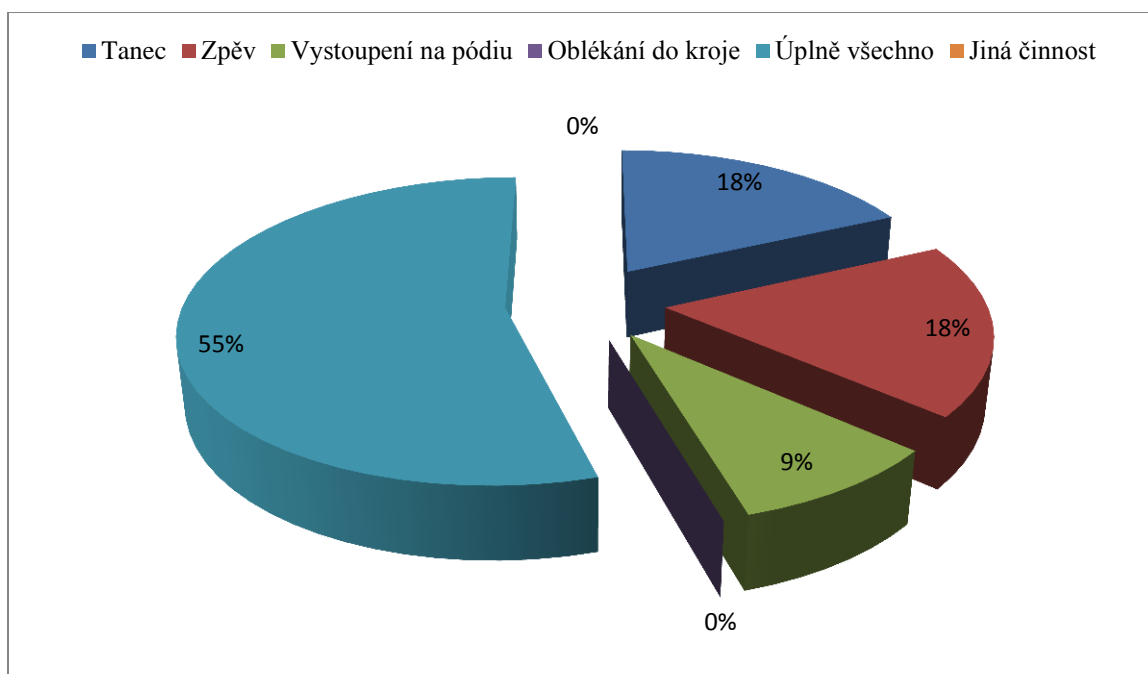
Z obou grafů lze usuzovat, že jak děti z Moravy, tak děti z Čech shodně prožívají různorodé emoce spojené se zkouškami v souboru. Napětí nastává často na zkouškách těsně před vystoupením, kdy kdy je tlak kladen jak na vedoucí, tak na děti. Na těchto zkouškách se pracuje důsledněji, což se ve výsledku může promítat do celkového klimatu souboru a poněkud napjatější atmosféry. Z neformálních rozhovorů, které jsem během výzkumu vedla s rodiči dětí v pražském i strážnickém souboru, jsem se také setkala s názorem, že se dětem občas na zkoušku zkrátka „nechce“. Obvykle se však tyto pocity vytráčí, když děti vidí svoje kamarády. Setkala jsem se však také s maminkou, která popisovala pocity své pětileté dcery. Ta se na zkoušky pražského souboru opakovaně netěšila a projevovala se u ní nechuť k činnosti v souboru. Ten zrovna nacvičoval pásmo na výroční vystoupení. Tehdy tato dívka po vystoupení již v činnosti nepokračovala. Další zajímavý názor ze strany rodičů dětí pražského souboru poukazuje na to, že výše zmiňovaný způsob průběhu zkoušek považují za určitý druh sociálního tréninku. Rodiče jsou si vědomi toho, že vedoucí souboru vyžaduje od dětí v určitých obdobích roku větší zodpovědnost k činnosti, ovšem přijímají tuto skutečnost pozitivně. Dle jejich názoru je dobré dětem ukázat, že za bouřlivým potleskem na podiu stojí také práce a píle.

4. Která činnost Tě nejvíce baví?

Rosénka Praha

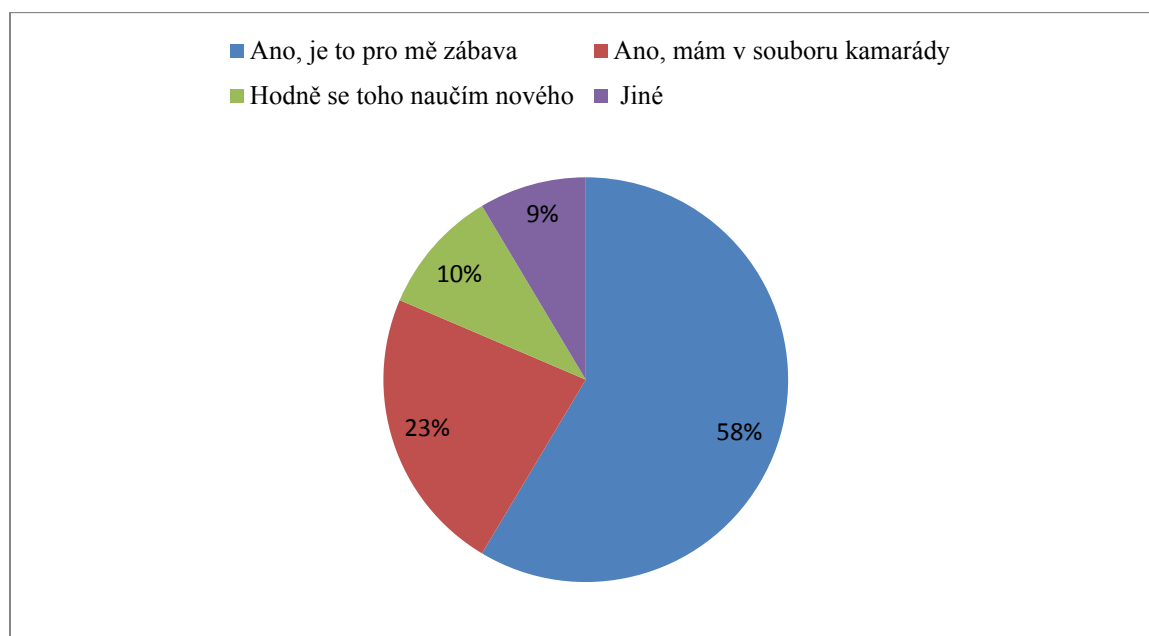
Danájek Strážnice

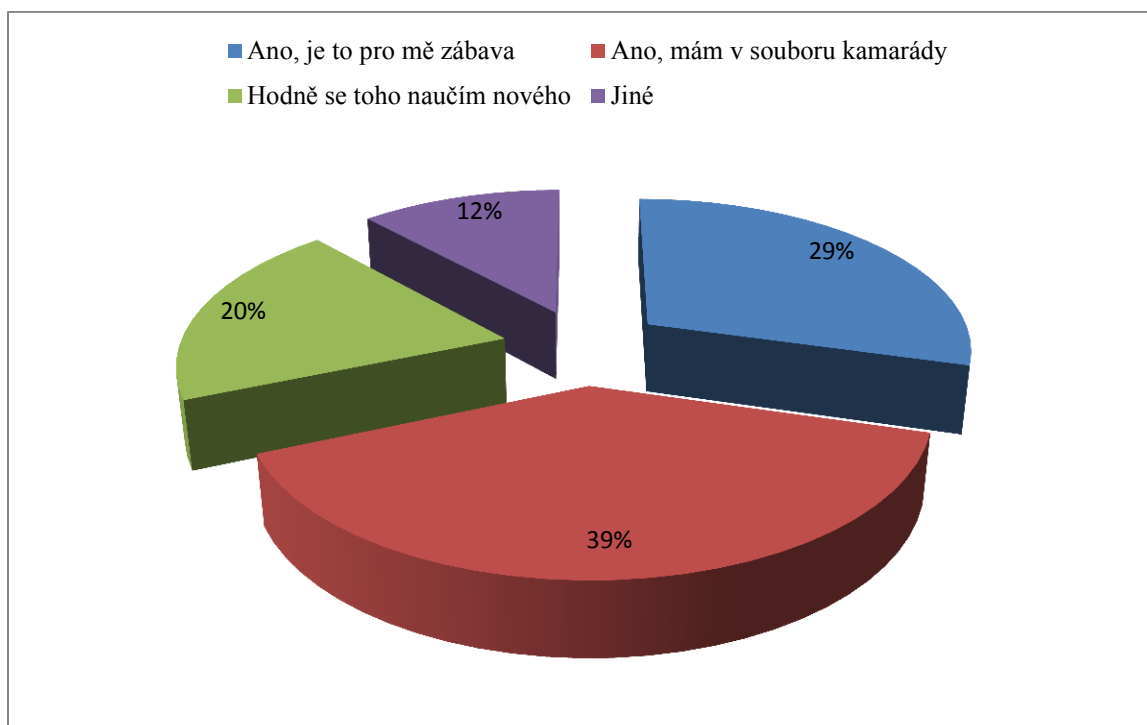

Děti ze souboru Rosénka podle výsledků z dotazníků nejčastěji uvádějí, že v souboru našly zalíbení ve všech činnostech, baví je zkrátka „úplně všechno“. Stejnou měrou se pak ostatní z respondentů přiklánějí k tanci, zpěvu, k vystupování na pódiu i k oblékání do kroje. Děti ze strážnického Danájku ve svých odpovědích také často uvádějí veškerou činnost souboru, obracejí se však výrazněji také ke zpěvu a tanci. Lze předpokládat, že v místě jejich bydliště se folklor pěstuje dnes a denně a to zcela přirozeně. Rodiče těchto dětí doma více zpívají, mnozí sami navštěvují folklorní soubor. Na základě rozhovorů s rodiči z pražského souboru Rosénka jsem zjistila, že mnozí z nich se přestěhovali do Prahy za studiem či prací. Svě kořeny mají oba rodiče nebo alespoň jeden z nich např. v Brně, Uherském Hradišti, ve Zlíně, Bzenci či Velké nad Veličkou. Shodují se v názorech, že pro své děti zcela přirozeně v Praze hledali folklorní soubor, který by zpracovával folklorní témata jižní Moravy. Tyto rodiny také jezdí často na Moravu, a proto i děti z pražského souboru mají v průběhu roku příležitost čerpat z tradic lidové kultury v jejím přirozeném prostředí.

5. Dělá Ti radost a potěšení, že Rosénku můžeš navštěvovat?

Rosénka Praha

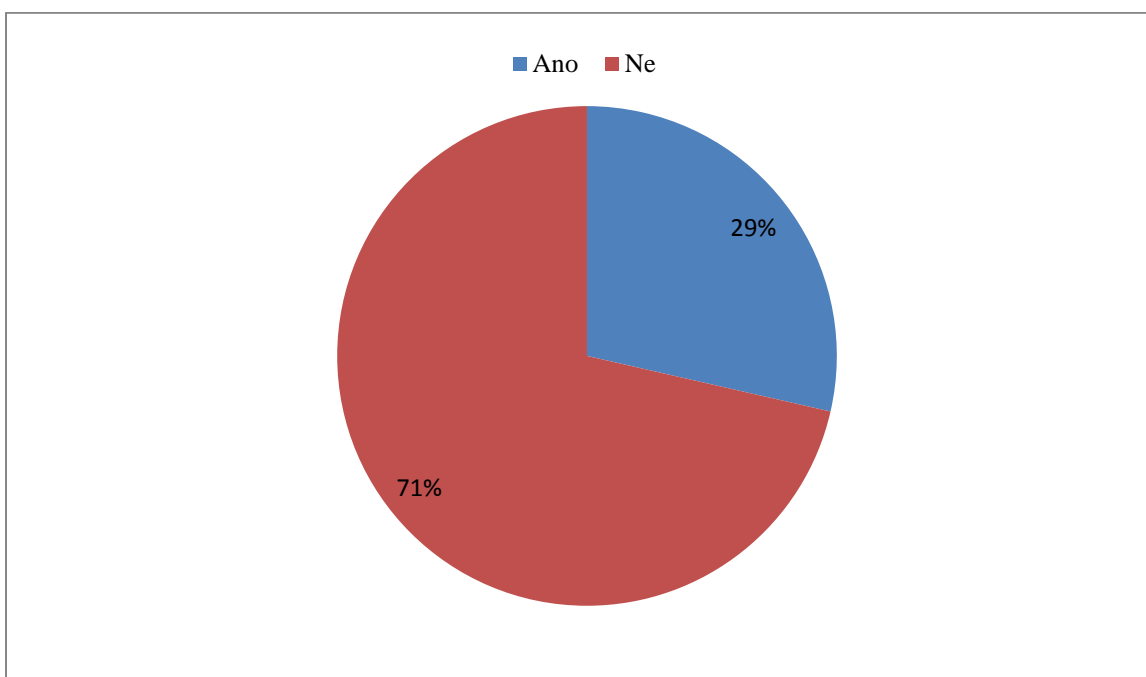

Pro účast v obou souborech jsou dětem motivací vzájemné vztahy a přátelstvé vztahy v souboru. Pro děti z Prahy a okolí však přátelství na prvním místě nestojí. Domnívám se, že za tímto faktem stojí skutečnost, že na zkoušku jsou děti dováženy z celé Prahy a okolí svými rodiči, kteří sami mezi sebou nemají blízké vztahy, děti nenavštěvují jednu mateřskou školu a v tak velkém městě se jen zřídka kdy náhodně potkávají. Jelikož zblízka tento soubor sleduji asi rok, musím říci, že je ke škodě, když jsou děti po zkoušce opět odvezeny do svých domovů a více se nemají možnost neformálně bavit, hrát si. Příležitost pak snad mají jako odrostlejší členové ostatních skupin, pokud jim láska k folkloru v srdci zůstane a dostanou v budoucnu příležitosti účastnit se nejrůznějších zájezdů a soustředění. Pro děti v Rosénce je hlavní motivací pro návštěvu souboru zábava. To je dáno především osobností vedoucí souboru a korepetitora a kteří dokáží děti nadchnout pro činnost.

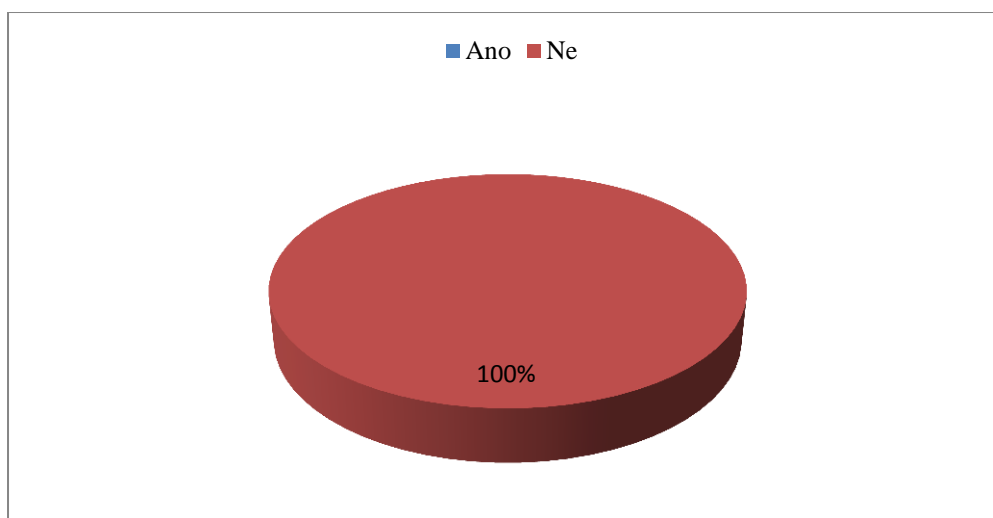

6. Setkal/a ses někdy s někým, kdo se Ti posmíval za to, že chodíš do souboru?

Rosénka Praha

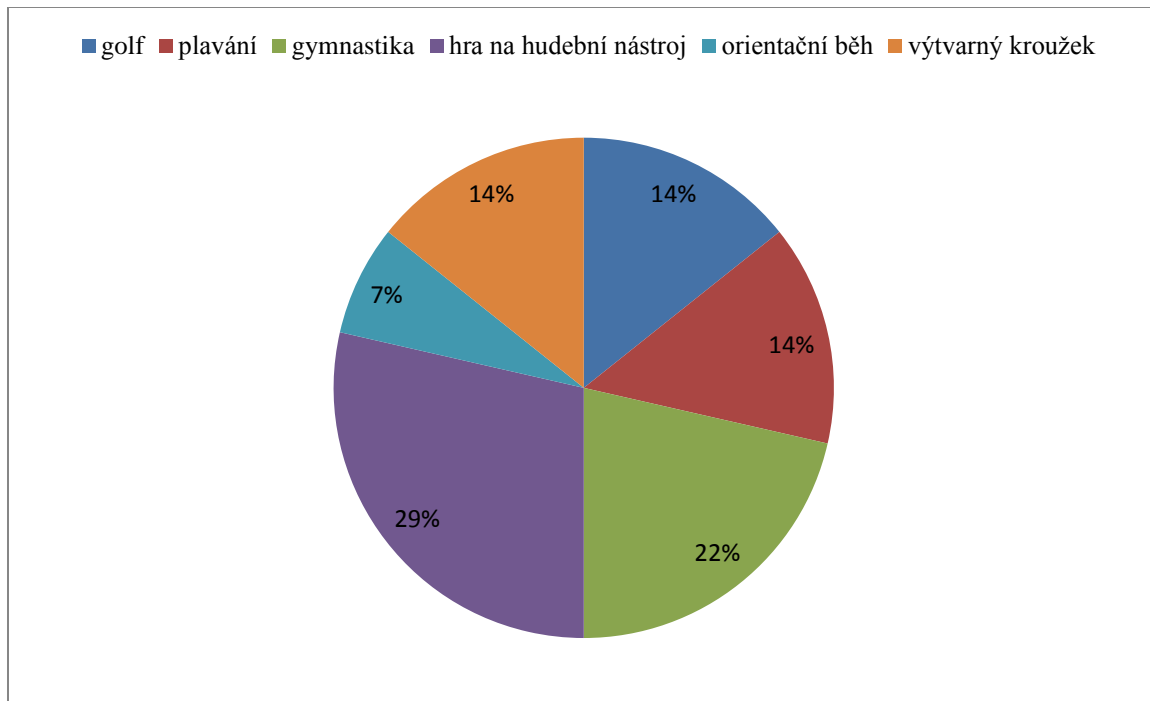
Danájek Strážnice

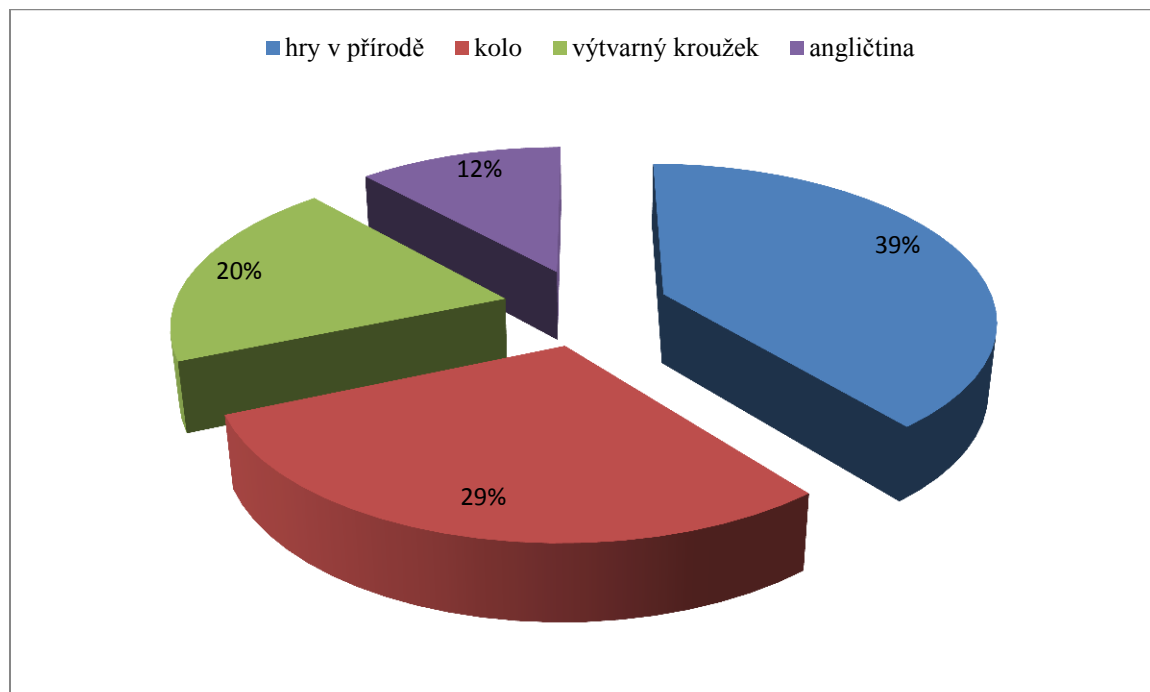
Z obou grafů můžeme porovnat zřejmý rozdíl. Ve strážnickém Danájku se děti nesetkaly s posměchem, který by s činnostmi v souboru souvisel. Pražské děti se však s posměchem setkaly. Stejnou otázku jsem při dalších návštěvách souboru dětem znovu položila. Potěšilo mne, že pro ně tento zážitek neměl zásadní význam, berou jej s humorem.

7. Máš také jiné záliby kromě souboru Rosénka? Pokud ano, napiš, které Tě baví nejvíce.

Rosénka

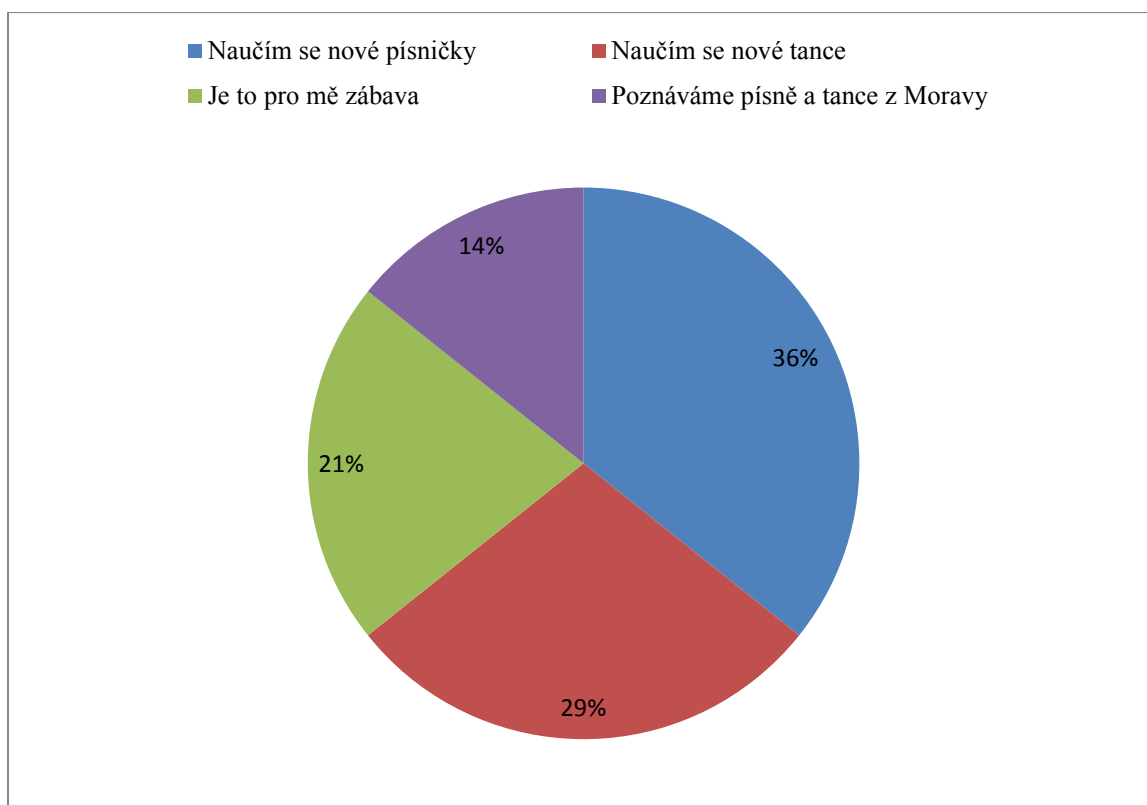
Danájek

V otázce č. 7 jsem se dětí dotazovala na jejich záliby, kterým se věnují kromě folklorního souboru. Na předním místě si u dětí z pražské Rosénky stojí hra na hudební nástroj, hned za ním gymnastika. Dále se děti věnují golfu, plavání či výtvarným aktivitám. Děti ze Strážnice svůj volný čas nejraději tráví ve volné přírodě, kde se rády prohánějí na kole. Oblíbeny jsou u nich také výtvarné aktivity či kroužek angličtiny. Jednoznačně děti ze Strážnice mají více příležitostí k volnému pohybu v přírodě, než-li děti z Prahy. Ty mají svůj volný čas více organizován v nejrůznějších volnočasových aktivitách.

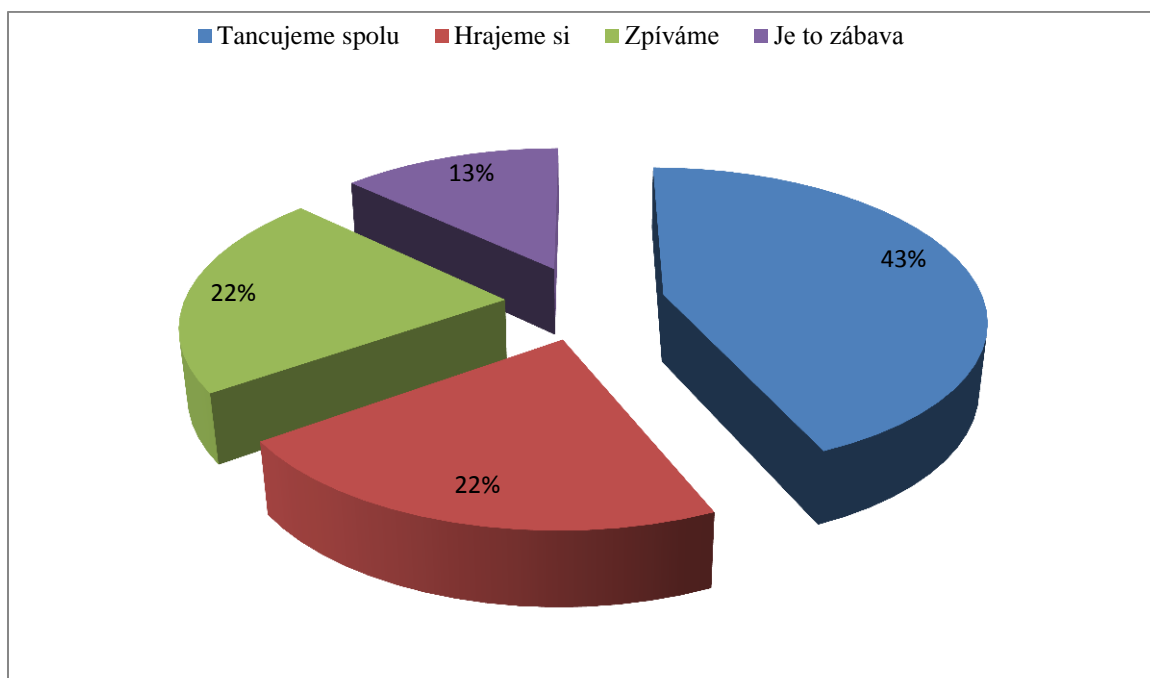
8. Dokázal/a bys říci, proč podle Tebe stojí za to být členem souboru Rosénka? Proč bys doporučil/a i ostatním dětem, aby ho navštěvovaly?

Rosénka

U dětí z pražské Rosénky jsou to nejčastěji nové písničky, které se jim líbí natolik, že by je doporučily k poslechu také ostatním dětem. Dále jsou to s nimi spojené tance, které jsou pro děti zábavné. Dvě předškolní děti také uvedly, že se jim v Rosénce líbí díky poznávání nových písní a tanců z Moravy.

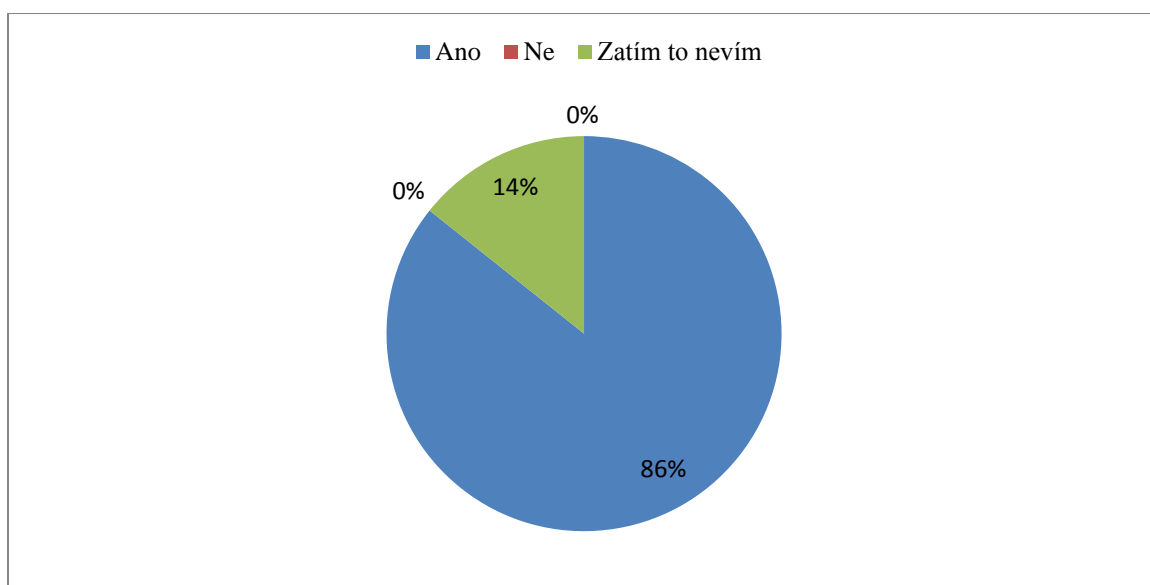
Danájek

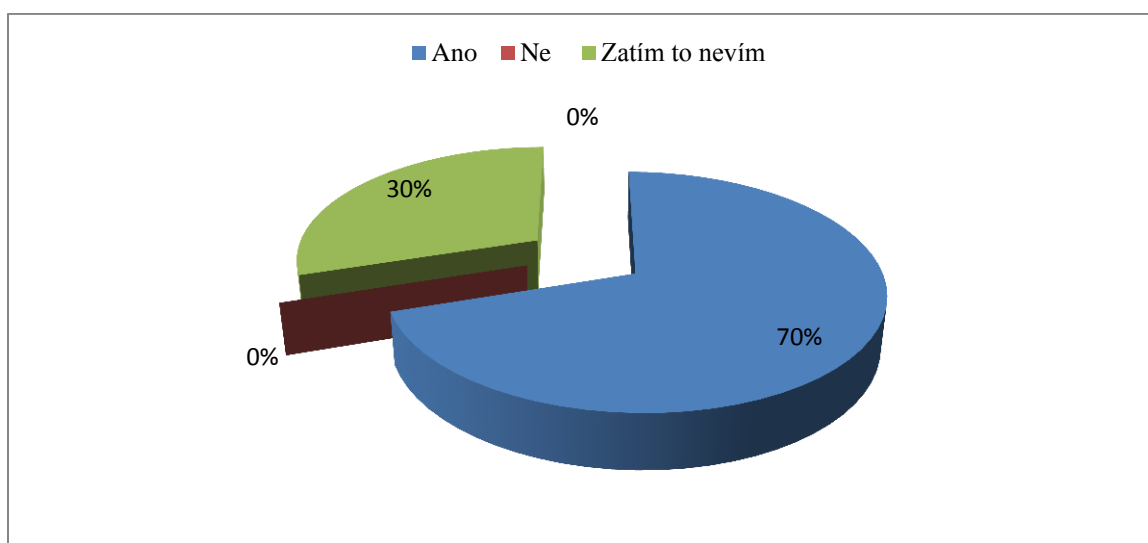
Děti ze strážnického Danájku nejčastěji uvádějí potěšení ze společného tancování. Dále se jim líbí společné hry a zpěv. Jsou pro děti společnou zábavou.

9. Chtěl/a bys být v budoucnu členem dospělého folklorního souboru?

Rosénka

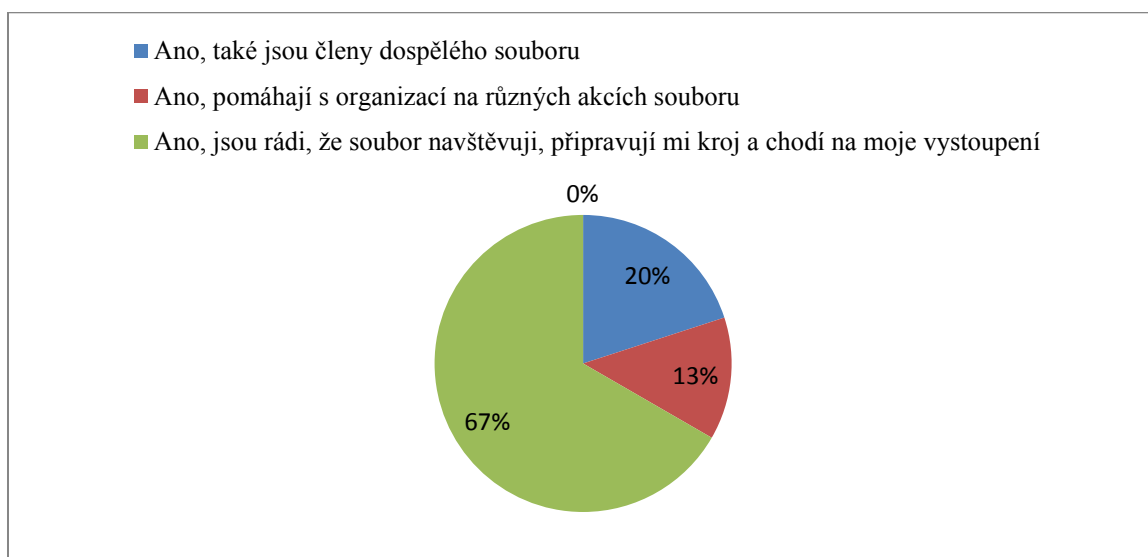
Danájek

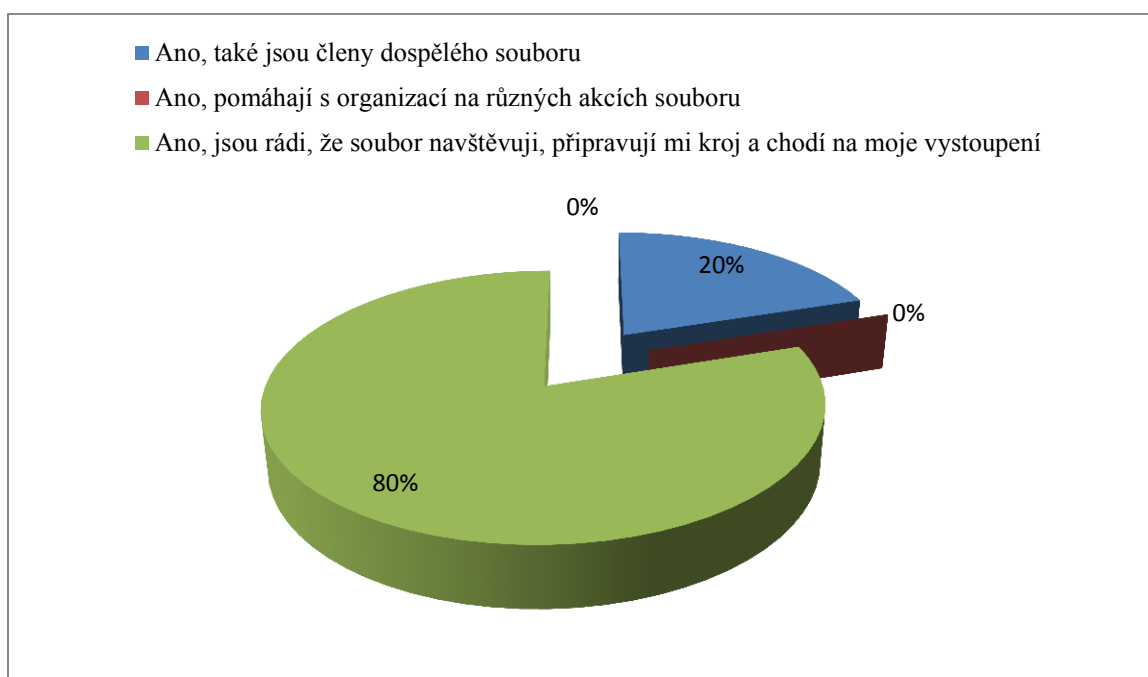
V další otázce mne zajímalo, zda si děti dokáží v budoucnu představit členství v dospělém folklorním souboru a zda by chtěly v činnosti pokračovat až do dospělosti. Děti z Prahy většinou odpovídaly kladně, jen dvě děti nevěděly s jistotou, zda by si to přály. Ve strážnickém Danájku děti také odpovídaly většinou kladně a tři děti si zatím nebyly jisty.

10. Zajímají se rodiče o tvou činnost v souboru?

Rosénka

Danájek

Děti z obou souborů potvrzují, že rodiče je v aktivitách souboru podporují. Nejvíce se to projevuje v pečlivé přípravě krojů na vystoupení. V pražské Rosénce se vedoucí souboru potýká s nedostatečnými skladovacími prostory pro kroje a rodiče často přebírají kroje ve špatném stavu. Mnohdy se musí kroje individuálně upravovat, přešívát, bělit, samozřejmě škrobit a žehlit. Někteří rodiče podporují fungování souboru finančně, jiní pomáhají při nejrůznějších akcích. Našly se také ochotné a zručné maminky, které se zapojily do drobných oprav krojů. Někteří pomáhají s uměleckou stránkou a prezentací souboru tím, že se podílejí na tvorbě propagačních materiálů. Další rodiče sami navštěvují soubor a dobře vědí, jak je pečlivá příprava kroje důležitá.

Jedna z otevřených otázek směřovala k dětem a jejich oblíbeným písničkám, tanečkům, hrám a říkadlům. Děti jsem požádala o vyjmenování několika nejoblíbenějších a na základě jejich odpovědí vznikl malý sborníček sestavený samotnými dětmi, který je součástí příloh.

Doplňují jej ilustrace dětí z folklorního souboru Rosénka.

8. 6 VERIFIKACE HYPOTÉZ A ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠTŘENÍ

Hypotéza č. 1: Pro činnost dětí v DFS je od nejtětlejšího věku důležitá podpora rodiny

Hypotéza č.1 se výzkumem potvrdila. Všechny děti, které odpovídaly na otázky v dotazníku uváděly, že jsou svými rodiči podporovány nejrůznějšími způsoby (otázka č. 1, č. 10). V mnohých rodinách jsou na děti přirozeným způsobem přenášeny tradice lidové kultury. Je tomu zejména v rodinách strážnických dětí, pro které je aktivní provozování folkloru životním stylem celé rodiny.

Hypotéza č. 2: Motivaci k činnosti v DFS výrazně ovlivňují pozitivní vztahy uvnitř folklorní skupiny

Hypotéza č. 2 se výzkumem potvrdila částečně. Děti z pražské Rosénky nemají takový prostor prohlubovat svá přátelství i mimo soubor, jelikož je rodiče dovážejí na zkoušky souboru z celé Prahy a okolí. Ve Strážnici jsou vztahy rodin a dětí navzájem mnohem bližší, děti navíc navštěvují jednu mateřskou školu, a tak svá přátelství prohlubují i mimo folklorní soubor. Důležité jsou však pozitivní vztahy s vedoucími souboru. Domnívám se, že se pak tyto vazby dále promítají do hypotézy č. 3.

Hypotéza č. 3: Motivaci k účasti dětí v souboru je samotný folklor a způsob realizace jeho jednotlivých složek

Hypotéza č. 3 se výzkumem potvrdila. Důležitým momentem je způsob práce vedoucího souboru a poutavost zvoleného hudebního materiálu.

Závěr: Výzkumným šetřením byla potvrzena důležitost rodinné podpory členů dětských folklorních souborů, která výrazně ovlivňuje motivaci dětí k činnosti v souboru. Významné je také postavení pozitivních vztahů uvnitř folklorní skupiny a to zejména v moravském souboru. Motivaci dětí také ovlivňuje zajímavost folklorního materiálu, který v souborech realizují.

9. ZÁVĚRY PRO PEDAGOGICKOU PRAXI

1. I v současné době má folklor a pěstování lidové tradice své nezastupitelné místo v životě společnosti, pozitivně ovlivňuje vztah jedince k pocitu národní sounáležitosti a k jeho vztahu k zemi, kde má své kořeny.
2. Pravdivost a ryzost staletími třibené lidové kultury významně ovlivňuje emoční, etickou, estetickou i sociální rovinu osobnosti dítěte. Proto je třeba s předáváním folklorní tradice formou zpěvu, tance a tradičních rituálů začít už od nejranějších let dítěte.
3. Zhodnocení výsledků získaných na základě našeho výzkumu nabádá k rozpracování podnětů z oblastí folkloru do každodenního programu mateřské školy.

ZÁVĚR

Velkou část své práce věnuji dětskému folklornímu souboru, jelikož se domnívám, že v současné době je jedním z mála míst, kde se děti mohou setkávat s tradicí lidové kultury a pěstovat vztah k folkloru. Zároveň zde rozvíjejí vlastní schopnosti či prohlubují souborová přátelství. Zjistili jsme, že zde klíčovou úlohu sehrávají rodiče dětí a to počínaje prvním doprovodem do souboru a konče pečlivou přípravou kroje před vystoupením.

Lidová píseň, která provází každou souborovou zkoušku, umožňuje dětem prožít emocionální zkušenost a dospět tak k novým poznáním. Navíc prožití hudby celým tělem dítěte uvolňuje a otevírá jej k aktivnímu vnímání a prožívání hudby. O tom se přesvědčujeme také při každodenní práci v mateřské škole. Není pochyb o tom, že si děti zaslouží seznamovat s písněmi, tanci či zvyklostmi svého kraje, které nám naši předci zachovali. Myslím si také, že právě mateřská škola má ve své pestrosti nemalé možnosti, jak do svého programu zařadit podporu regionálních tradic a v souladu s tímto záměrem naplnit klíčové kompetence dosažitelné v předškolním vzdělávání. Právě při práci s nejmenšími bychom našich možností měli využít a nebát se seznamovat děti s odkazem našich předků i tam, kde folklor mezi dětmi zatím jen dřímá.

Čas, který jsem psaní své práce věnovala mne velmi obohatil a do budoucna naplnil myšlenkou se tématu více věnovat v podobě rozšíření stávající práce.

Bibliografie:

- BARTOŠ, F. *Naše děti*. vyd. Praha : J. Otty, 1898, s. 86 -117.
- BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R. *Lidová kultura*. vyd. Praha: Mladá fronta, 2007
- BROŽOVIČOVÁ, K. Programy NULK. In *Dětský folklor dnes*, Strážnice : NULK, 2007, s. 81
- DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. vyd. Praha : Raabe, 2011, s. 57.
- FROLEC, V. *Prostá krása*. vyd. Praha: Vyšehrad, 1984
- HALUZOVÁ, V. Lidová kultura a počátky rozvíjení dětského folkloru na strážnických slavnostech. In *Dětský folklor dnes*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 24
- JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. vyd. Strážnice, Brno, 2000
- JELÍNKOVÁ, Z. Folklorní kroužek. In *Folklor pro děti a děti pro folklor*
- JURKOVIČ, P. *Lidová píseň ve škole*. vyd. Praha: Muzikservis
- KRIST, J. Děti na festivalu ve Strážnici, In *Společenství dětí a kultura*, Strážnice : NULK, 1997
- KUČEROVÁ, J. Lidová píseň. In *Na pomoc dětským folklorním souborům*, Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 2006, s. 23.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 37
- MARKL, J. *Lidové hudební nástroje v Československu*. vyd. Praha: SPN, 1979
- MIŠURCOVÁ, V. Hry nejmenších a výchova uměním. In *Společenství dětí a kultura*.
- SCHAUEROVÁ, A. Odkaz tradic lidové kultury ve výchově. In *Tradiční lidová kultura a výchova*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7
- SCHAUEROVÁ, A. Od folkloru k folklorismu. In *Společenství dětí a kultura*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 1997
- Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 1997, s. 198.
- SCHAUEROVÁ, A. Utváření vztahu k folklornímu dědictví. In *Dětský folklor dnes*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2007, s. 7.
- SCHAUEROVÁ, A. *Kde jsme doma*. Strážnice : Národní ústav lidové kultury, 1997
- UHLÍŘOVÁ, J. *Role hry v Komenského pedagogické koncepci*. vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2003

www.nulk.cz

www.malohanackyjarmark.webnode.cz

www.tuchlovickapout.cz

www.fos.cz

www.rosenka.cz

www.vmp.cz

Přílohy:

Příloha č. 1 – Ukázky dětských lidových hudebních nástrojů

Příloha č. 2 – Ukázky dětských lidových krojů

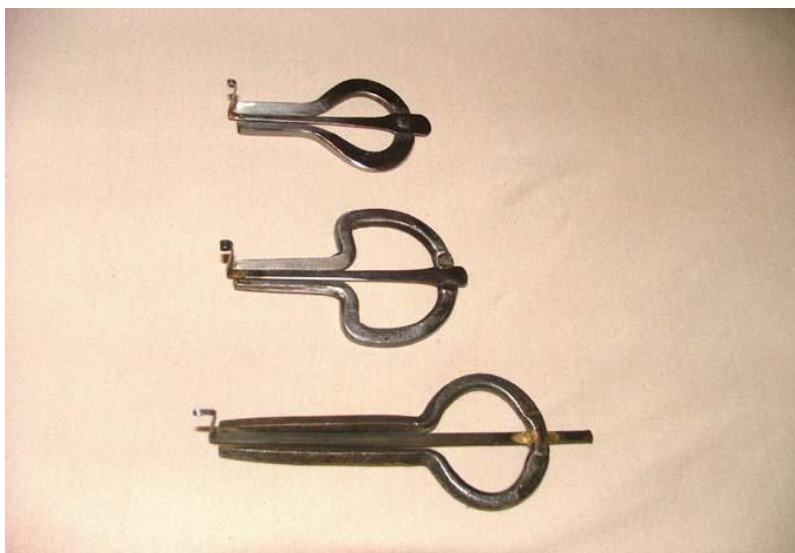
Příloha č. 3 – Dotazník pro členy folklorních souborů Rosénka a Danájek

Příloha č. 4 – Sborníček dětských říkadel, písní a her

Příloha č. 5 – Videoukázky SD karta

Příloha č. 1

UKÁZKY DĚTSKÝCH LIDOVÝCH HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ

Obr. č. 1 - „**Grumle**“ - při hře na tento nástroj hráč drží grumli obvykle v levé ruce a pevně ji tiskne proti pootvřeným rtům, někdy až zubům . Ukazovákem pravé ruky se brnká na konec jazýčku volně kmitajícího uprostřed rámečku a mezi rty (zuby), čímž vzniká charakteristický tón .

Obr. č. 2 - „**Bezové píšťaly**“ - s kůrou či holé.

Obr. č. 3 - „Ptačí vábnička“ a čtyřtónová flétna - Vábničky se ovládají přikrýváním otevřeného konce – možno vyluzovat ptačí hlasy i jednoduché melodie. Dvoudírková píšťala vydává kombinací hmatů 4 tóny odpovídající začátku, nebo konce stupnice, každý hmat je tedy „správný“.

Obr. č. 4 – „Kukačky“ s vyřezávanými ornamenty

Příloha č. 2

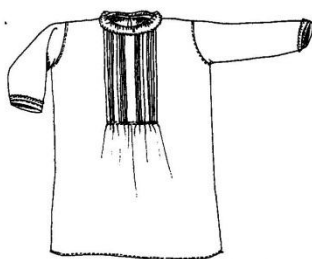
UKÁZKY DĚTSKÝCH LIDOVÝCH KROJŮ

Obr. č. 1 - Dětský kroj sváteční - Strážnice (Vítek Pálenský a Klárka Daňková)

Obr. č. 2 - Dětský kroj sváteční - Strážnice (Michálek Daněk)

Obr. č. 3 - Skupina dětí v tradičním kroji. Nová Lhota (Hornácko), rok 1898

Obr. č. 4 - Kojenecká košilka, Dolnácko, konec 19. Století

Obr. 5 – Dětský sváteční kroj - Břeclav

Obr. 6 – Děvčátka ve Strážnici v dětském všedním kroji

Příloha č. 3

Dotazník pro děti (členy) folklorního souboru Rosénka

dívka / chlapec

Věk:

Bydliště:

---

1. Kolik Ti bylo let, když jsi poprvé přišla/přišel do Rosénky?
2. Dokážeš si vybavit, kdo Tě tehdy doprovázel?
3. Vzpomínáš si, jak to bylo na zkouškách od samého začátku?
  - A) Vždycky jsem se těšil/a
  - B) Občas se mi na zkoušku nechtělo
  - C) Někdy jsem dokonce přemýšlel/a, že už nebudu pokračovat
4. Která činnost Tě baví nejvíce?
  - A) Tanec
  - B) Zpěv
  - C) Vystoupení na pódiu
  - D) Oblékání do kroje
  - E) Úplně všechno
  - F) Jiná činnost:

---

5. Dělá Ti radost a potěšení, že Rosénku můžeš navštěvovat?
  - A) Ano, je to pro mě zábava
  - B) Mám v souboru kamarády
  - C) Hodně se toho naučím nového

7. Máš také jiné záliby kromě souboru Rosénka? Pokud ano, napiš, které Tě baví nejvíce.

---

8. Pro děti, které neznají krásné písničky a tanečky, které Ty už dobře umíš, připravuji malý sborníček. Moc by mě zajímalo, které písničky, ale také hry, říkadla a rozpočítadla máš rád/a. Uveď několik Tvých nejoblíbenějších, které bys rád/a naučil/a ostatní děti:

---

9. Dokázal/a bys říct, proč podle Tebe stojí za to být členem souboru Rosénka? Doporučil/a bys i ostatním dětem, aby ho navštěvovaly?

---

10. Chtěl/a bys být v budoucnu členem dospělého folklorního souboru?

A) Ano

B) Ne

C) Zatím to nevím

11. Zajímají se rodiče o Tvou činnost v souboru?

A) Ano, také jsou členy dospělého souboru

B) Ano, pomáhají s organizací na různých akcích souboru

C) Ano, jsou rádi, že Rosénku navštěvují, připravují mi kroj a chodí na moje vystoupení

Vážení rodiče, velice Vám děkuji za Váš čas, který jste společně s dětmi strávili nad tímto dotazníkem. Informace zde uvedené budou použity ke zpracování mé bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a budou součástí mého výzkumu.

Ještě jednou děkuji za spolupráci!

Eva Vacková

Pozn. Tentýž dotazník obdržely děti z folklorního souboru Danájek ze Strážnice.

Příloha č. 4

Repertoárový sborníček seřazený na základě dětmi preferovaných říkadel, písní a her.

Také si spolu krajeme...

• Hornické dětských úkadel,
přísní a her

• Učradily děti z folklorního
trubců, Rosčba, Buha
a Lanajek Hraňnic

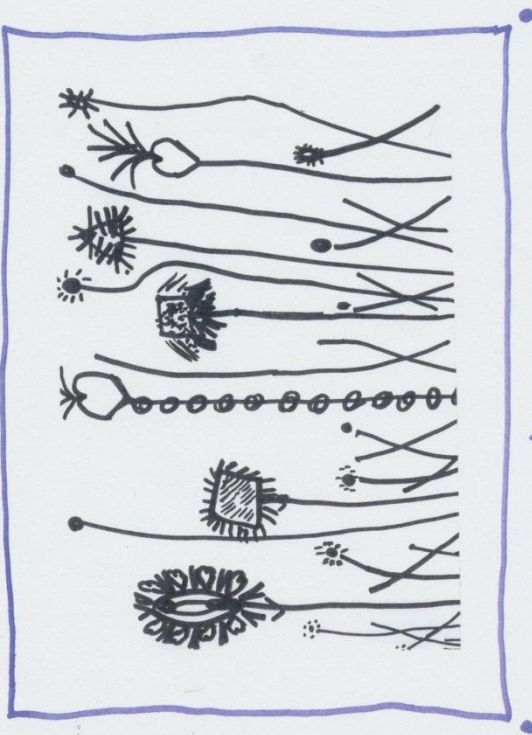
• Hry se
převem.

KONOPKY.

HRAJÍ JSMĚ SI NA KO-NO-PKY
 MÁLO NÁS, MÁLO NÁS, MÁLO NÁS
 MÁLO NÁS, MÁLO NÁS, MÁLO NÁS

1. HRAJÍ JSMĚ SI NA KONOPKY
 DĚLAJI JSMĚ VELKÉ SNOPKY.
 MÁLO NÁS, MÁLO NÁS,
 MÁLO NÁS, MÁLO NÁS,
 MÁLO NÁS, MÁLO NÁS!

DĚTI SĚDÍ TAK, ABY VĚDOUČI
 PROCHÁZELI. NA KONCI KAŽDÉ
 SLOHY POHLAŽÍ JEHO
 Z DĚTI A TO SE ZAPŘADÍ. VYTVOŘÍ
 SE TAK ZKUSUP
 DĚTI. NAKONEC VŠICHMI
 ZKAZÍ JÍMÍ, DŘUHOU SLOHU
 A POZEBĚHUOU SE.

4

KOPŘIVĚNKA.

HLE, HLE, KO-ŘÍ-VĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM DO HLEVNKA,
 HLE, HLE, KO-ŘÍ-VĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM.
 O-NA BY NÁS DO-ŘÁ-U-NA,
 O-NA BY NÁS DO-ŘÁ-U-NA,
 HLE, HLE, KO-ŘÍ-VĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM.
 HLE, HLE, KO-ŘÍ-VĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM DO HLEVNKA,
 HLE, HLE, KO-ŘÍ-VĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM,
 HLE, HLE, KO-ŘÍ-VĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM.

HLE, HLE, KOPŘIVĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM DO HLEVNKA,
 HLE, HLE, KOPŘIVĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM.
 ONA BY NÁS POPÁLILA,
 ONA BY NÁS POSTÍPALA,
 HLE, HLE, KOPŘIVĚNKA,
 JAK BY CHĚLA K NÁM.
 JEN SI ZUŠTAJ TAK!

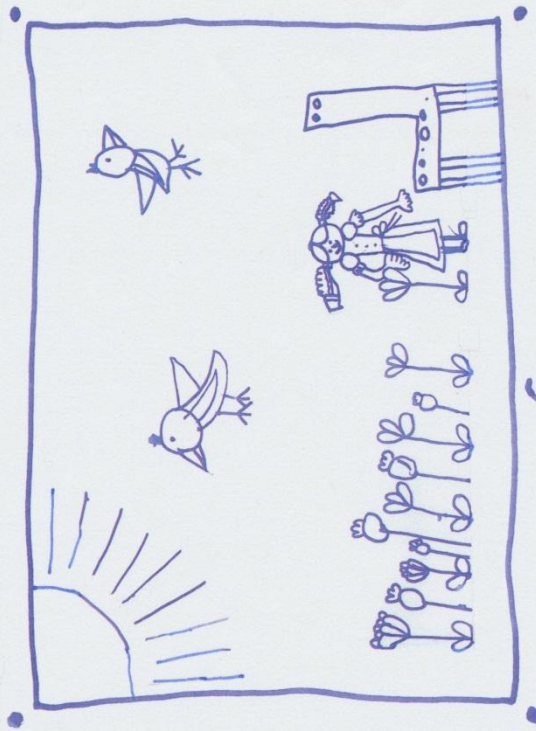

5

• MAKOVICA •

VY NEVÍTE JAK
 JAK SA TUČE MAK
 TO SI NEZNEŠ MAKOVICŤU
 RO-VO-ŽE-JU
 NA VA-VI-ČU TRK SA TUČE MAK, TRK, TRK, TRK,
 TRK SA TU-ČE MAK.

DĚTI JSOU V KOVĚ NEBO ČADODÍ VOVNĚ PO MÍSTNOSTI A
 ZPÍVAJÍ PÍSEBÍ
 NA SLOVA "TO SI NEZNEŠ MAKOVICŤU" DĚTI NAPRODOBÍJÍ
 JAK SE MAK, HELE V MAKUJÍ A JAK SE V TROUČE
 Z MAKOVICĚK.

6

• NA EUŠKU •

DĚTI VTVOŘÍ KRUH, DRŽÍ SE ZA RUCI
 A ZPÍVAJÍ. ZÁROVNĚ ČADODÍ DOKOLA. EUŠKA
 VPROSTŘED KRUHU ČADODÍ V PROTISMĚŘU.

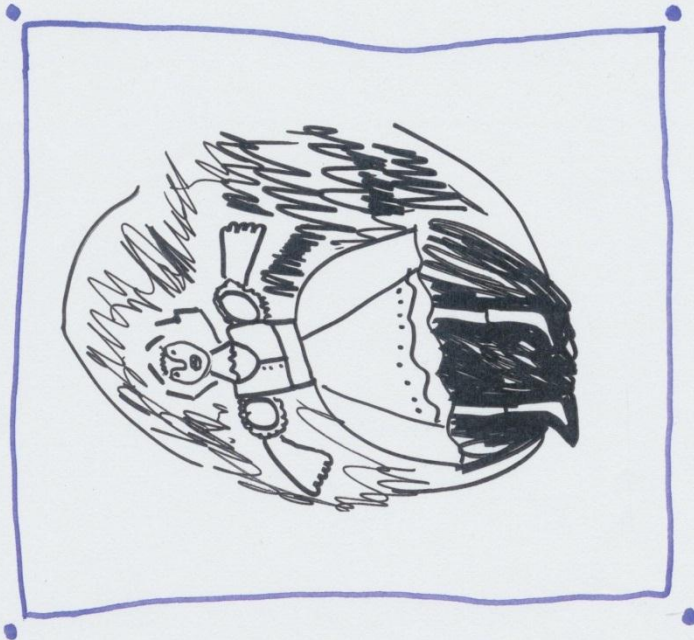
E-UŠ-KA, E-UŠ-KA, NE-BR-ŤA PŘE-ŠA, O-ŤA K NÁH
 E-UŠ-KO, E-UŠ-KO, PO-SKOC SI TRO-ŠKY, VY-BĚZ
 V NE-DE-JI NA VA-NO-DY, PŘE-ŠA DVI-ŽI - ŽU
 Z MO-DE-ŤA NEJ-VI-UBI-SI, DRU-ŽU - ŽU,

EUŠKA, EUŠKA, NEBŤA PŘEŠA,
 OŤA K NÁH V NEDELI NA JAHODY PŘEŠA.
 EUŠKO, EUŠKO, POSKOC SI TROŠKY,
 VYBĚZ SI Z KOVĚKA NEMLIBEŠÍ,
 DRUŽTU, DRUŽIČKY.

EUŠKA SI VYBĚŘE KAMARÁDKU A SPOUČENĚ
 TANCUJÍ, POSKOCUJÍ KROKEM, OSTATTUJÍ DĚTI
 ZPÍVAJÍ A TĚKAJÍ.

JAK SE MÁT TO V TOM KO-LE-ČU PĚ-KUŠE TO-ČÍ, KOFĚ O A MA,
 TA E-UŠ-KA HO-DRĚ O-ČÍ, O-ČE-KA

7

KAK JE NÁH TO V TOM KOUČKŮ
 ŘEKNE TOU
 KAPĚ OMA MÁ TA BUŠKA,
 MODRÉ OČI, OČÍČKA.

HRA POKRÁČKUS DÁŮ, UPROSTŘED KRUHU ZUŠTRÁŮ
 NOVĚ VYBRAVA, BUŠKA.

8

• NA HAŠTRMÁŇKA •

HAŠTRMÁŇEK SEDÍ UPROSTŘED KRUHU, NAPODOBUNE ŠITÍ BOPŮŤEK.

HAŠTRMÁŇEK ŘÍKÁ: "ŠITÍ, MĚŠÍČKŮ, ŠITÍ, JA TMAŮ BOTKY ŠITÍ, ZITRA BUDE VELKÝ SVÁTEK, JA TAM HUSÍM BÍT."

OSTATNÍ DĚTI NAPODOBUVÍ ŠITÍ A OPAKUJÍ ŘÍKANKU. POTÉ ZOBRAÍ HAŠTRMÁŇKA, ŘÍKAJÍ SPOUČENĚ: "HAŠTRMÁŇE, ŠKEDŮ, ČMŮ NĚ ZA PAPRĚKU."

DÁŮE CHODÍ V KRUHU KOUČEM HAŠTRMÁŇKA, ZPŮVÁJÍ MU A TĚKAPÍ:

• NA HAŠTRMÁŇKA •

HA-ŠTR-MA-ŇE TA-TR-MA-ŇE DE NÁH KŮ-ŤÍ
 BU-DE-ŇE Ť BU-DHO-JA-TI NĚ PO-LE-DEŠ
 MA DU-BEŠ
 Z VO-DY VEN

DĚTI PROSÍ HAŠTRMÁŇKA: "HAŠTRMÁŇKU, HAŠTRMÁŇKU, MOŽĚŠ ZI VYPRAT ŠKATEČKY?"

HAŠTRMÁŇEK ODPOVÍDÁ: "NE-MOŽĚTE!"

DĚTI OPAKOVANĚ PROSÍ, "MOŽĚŠ, AVĚ NEŠHÍTE NĚ, AŽ HAŠTRMÁŇEK ODVÍDÁ: "PĚŤIČKY!"

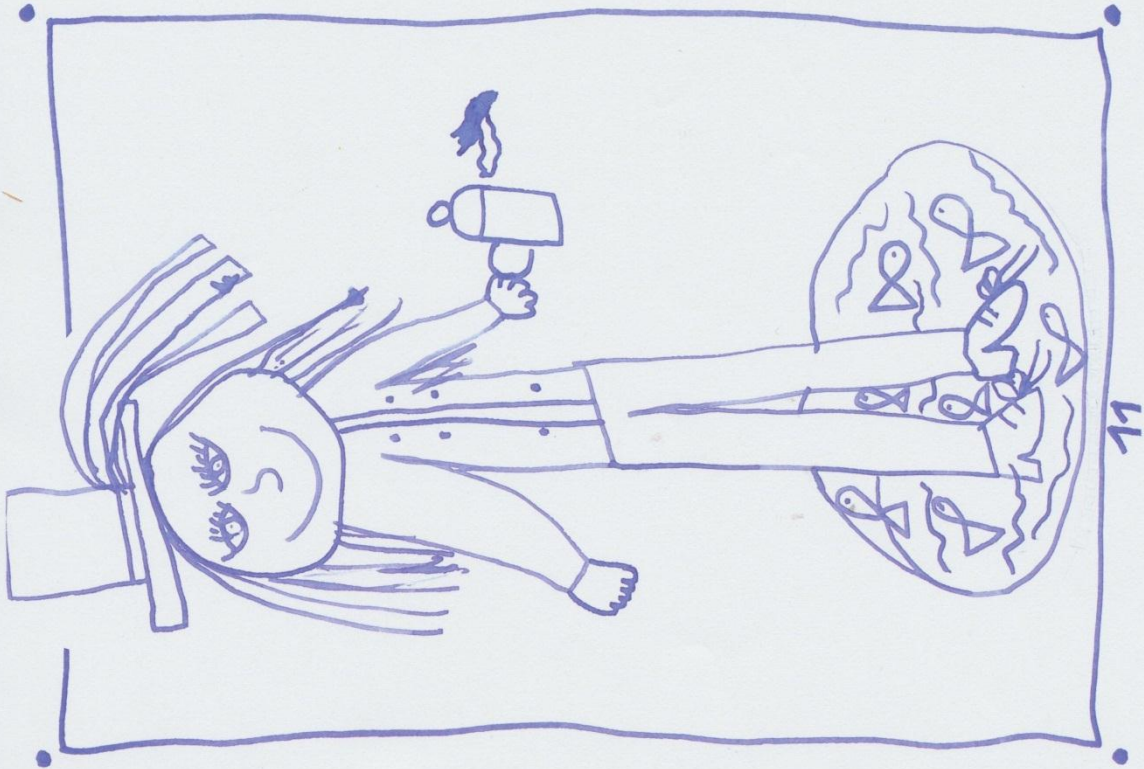
9

DĚTI UKRODOUVÍ PRANÍ ŠÁTEČKŮ A ZPÍVÁNÍ:

PE-POJ, PE-ROU ŠÁ-TKY, NA TY IE-LE SÍK-SÍ-TKY,
 AŽ TY ŠÁ-TKY UY-PE-PE-ME, VŠE-CHY-RA-TOY UY-ŠE-NE-TIE
 KŠĀ, KŠĀ, KŠĀ.

HASTRMAŠEK OMYJĚ DĚTI, TY SI KUKOU A SKLOU-
 HANU, JAKO ČARCEVA DUSIČKA POD POKYTOU.
 KDYŽ JSOU VŠECHNY DĚTI POCYKÁNT, VYSTROU-
 HASTRMAŠÍKOVÍ SVATEU.
 SPOUČE S HASTRMAŠÍKEM ZPÍVÁNÍ A TANCUNÍ.

HA-SRMA-NA ŠE-NA - U, KŮ-SVA OKE-BA NE-MĚ - U,
 PŮ-LE-TEĚ K MŮJ ŠA-VÍ - ŽEK, U -KRO-JI JINĚ KRA-SÍ - ŽEK.
 KDYŽ SE HO-SŤI MA-PI-Y, SVA-TR-TA TĚH TAV-Ů - U
 KDYŽ SE HO-SŤI MA-PI - U, S MA-RE-TA-NĚH TAV-Ů - U.

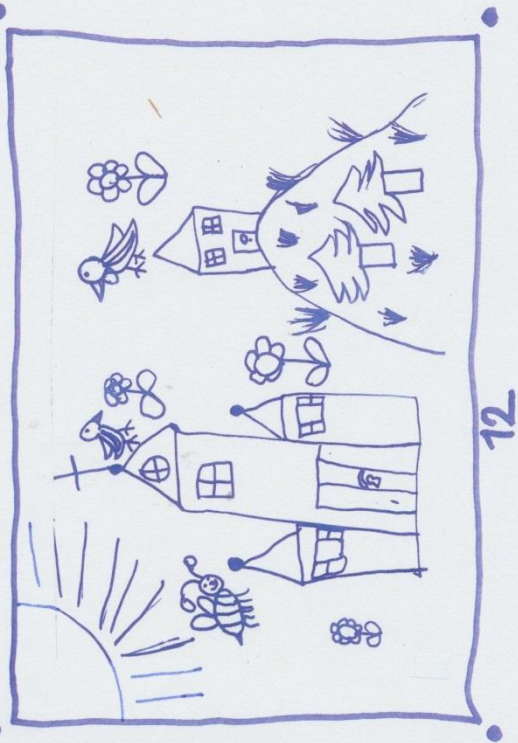

Bismé.

• SEDI VRADEC •

2. PŘULETĚL K NĚMU VRAVA,
DALA MU VĚNEC.
3. A JÁ TEBE, VRAHO, NEKTEU,
OZEMŮ MOJÍ MÁŠ.
4. A JÁ TEBE, TUV BRABUČKU,
SE TY V KAPKY HPAL.
5. JÁ POVENŮ PŘES MORAVU,
MOJY OPERU,
6. A TY PŮDEŠ DO KARBANU,
PROHRANĚ HANU

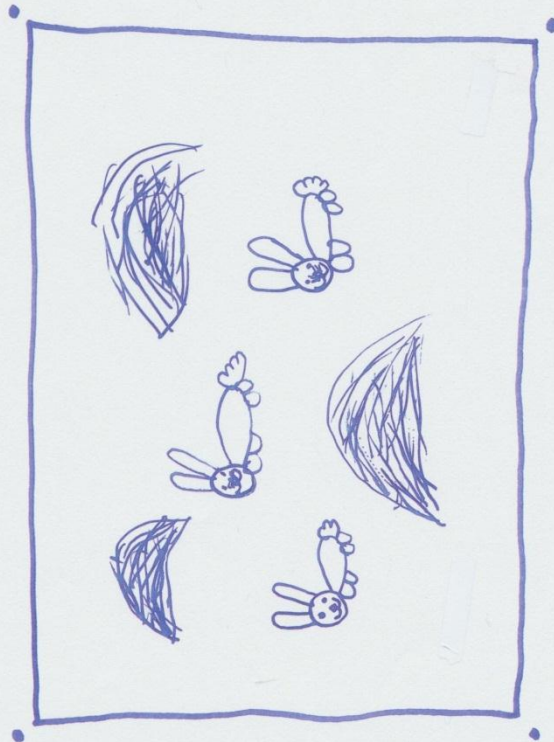

• ZA TŮ NAŠŮ STODOLŮ •

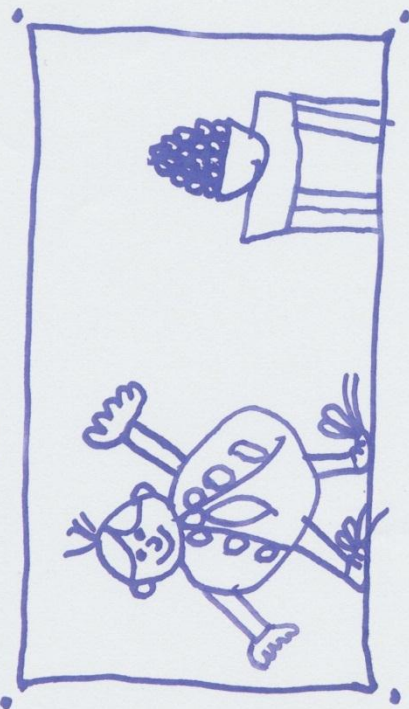
ZA TŮ NAŠŮ STODOLŮ ZA-ŮÍ-ŮÍ SA HO-NÍ-JŮ
HNEP JE-DOU HNEP SŮ DVA HNEP JE CE-LŮ HRO-THA-DA

ZA TŮ NAŠŮ STODOLŮ
ZANIČÍ SA HONÍJŮ.
HNEP JEDEJ, HNEP SŮ DVA!
HNEP JE CE-LŮ HROTHA-DA.

• Ribadla •

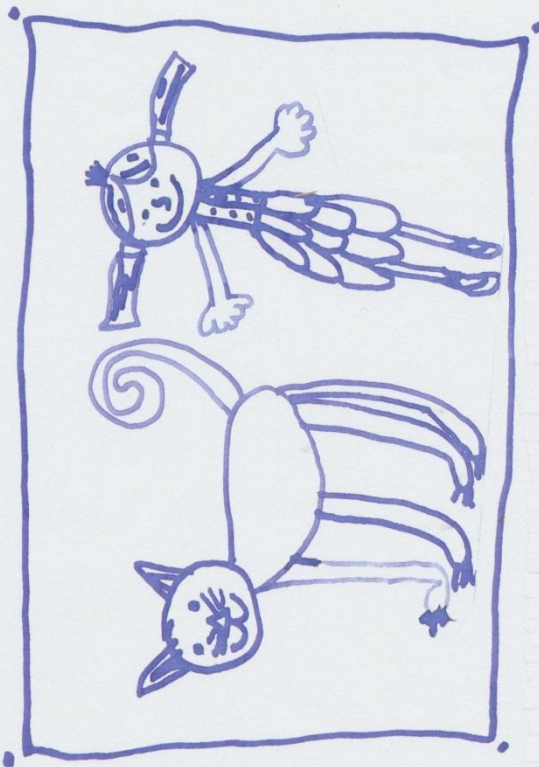
FRANČEK HUŘÍ,
JEDL KRÚPY
NAFŮKU SA VENCE
MEMOHU JÍT K MŮŽICE.

ANTONIJE, ANTONIJE,
KOČKA PRÍME NA KOTNÍNE,
BEŽ ZA NÍ
BEŽ ZA NÍ
ONA TI DÁ SNÍDANI.

14

ANČA KÁČA ČÁRA,
HUŽKA JÍ HRAJLA.
VŠEKY KOČKY TRACONNUTY,
ENOM ONA STAJLA.

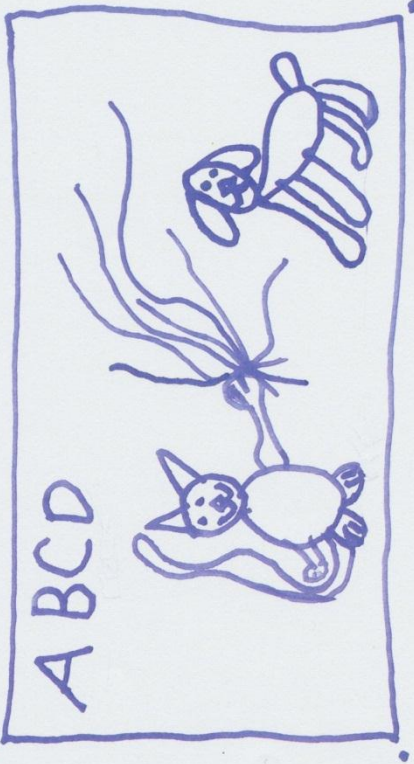
15

ANTONIŮ, VEZE KNIHU,
 VEZE KAPŮ NA TRAGAKŮ,
 ŠP S NŮ ZA KOHŮ.

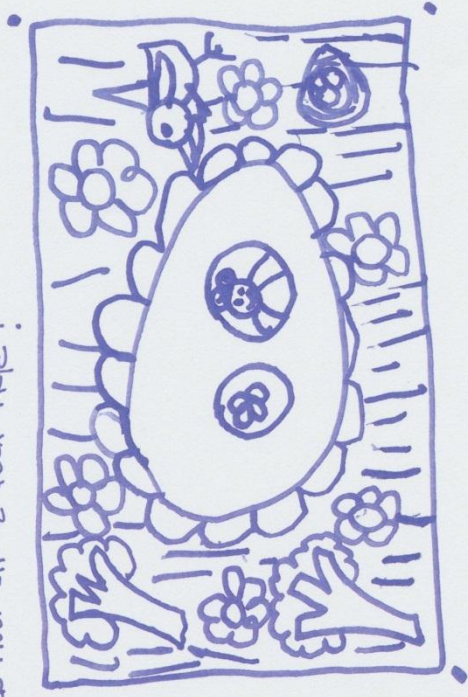
TANCOUJE MYŠI,
 KDE KTERÁ SLYŠÍ:
 KTERÁ NESLYŠÍ,
 NECH NEPOSLOUČAT,
 KTERÁ JE CHROMÁ,
 NECH LAPÍ DOMA.

A PĚ CEĎE, KOČKA PŘEBĚ,
 KOČUR MOTK, PES POČÍTA,
 KOUK NITÍ DO DESÍTI.

JOŽA SEDÍ V SEJĚ,
 KOŽA SA MU SMĚJE,
 CHYŤTE KOŽU ZA UŠI,
 DONEJTE JU K HARUŠI,
 OD HARUŠKY K ANČI,
 KTERÁ RÁDA TANČÍ.

U POTOKA ROSTE KVIČKA,
 ŘÍKÁJÍ MU PERELKÁČ,
 NA KOGO TO SLONO PÁDNE
 TEBU MUSÍ JÍT Z KOUK PRŮZ!

JABKA ZERANŮ ZA STODOLŮ,
 AŽ DOZRAJÍ, DOBRÉ BUDŮ,
 PŮJDEHE TAM KAŽDÝ DEN,
 NAPIŠE SA NA TÝDEN.

• OBSAH •

HRY SE ZPĚVEM:

Monopoly	4
Kopřivčanka	5
Makovica	6
Na Elišku	7
Na hantmanha	9

PÍSNĚ:

Leďi vrabec	12
La sů masů stodolů	13
ŘÍKADLA	14-18

Tak si spolu
hrájeme ...

Repertoárový sborník dětského
folklorního souboru Rosěnka
a Daněšek

Výběh: Členové DFS Rosěnka a Daněšek

Uprava: Eva Vácková

Notografie: Eva Vácková

Kresby: Členové DFS Rosěnka
skupiny Koculanka:

Evička Vácková (6 let)

Adamek Janík (6 let)

Příloha č. 5

Videoukázky SD karta:

- Soubor Rosénka - Praha 3, Kulturní dům Olšanka, prosinec 2010 - 5'52 min.
- Soubor Rosénka - Praha 3, Kulturní dům Olšanka, prosinec 2011 - 3'35 min.
- Soubor Danájek - Strážnice, souborová zkouška v tanečním sále, červen 2012 - 8'18 min.
- Soubor Rosénka – Praha 6, zkušebna Dejvického divadla, ukázková hodina, červen 2012 - 0'36 min.